

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

БР.ІС. – 09.00.000 ПЗ

Група ІСз-21-1

ІРИНА КУЧЕРА

2025

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

Кучера Ірина Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 930.25

(індекс)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

(назва роботи)

Документознавство та інформаційна діяльність

(назва освітньої програми)

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

(шифр і назва спеціальності)

Робота містить результати власних досліджень, використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело:

Здобувач освітнього
ступеня

Ірина КУЧЕРА

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник

Христина ВІНТОНІВ

(підпис, прізвище, ім'я, по батькові керівника)

к. н. іст. наук, доцент., доцент кафедри ДІД

(науковий ступінь, вчене звання керівника)

**Допущено до
захисту**

Завідувач кафедри
документознавства
та інформаційної
діяльності, професор

(посада)

Юлія РОМАНИШИН

(підпис)

(дата)

(ініціали та прізвище)

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра документознавства та інформаційної діяльності
Освітній рівень бакалавр
Освітньо-професійна програма Документознавство та інформаційна діяльність
Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри
проф. Юлія Романишин

«__» _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Кучері Ірині Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. **Тема роботи:** Форми і напрями використання архівної інформації (на прикладі Державного архіву Івано-Франківської області)

керівник роботи доц. Вінтонів Х. М.

затверджено наказом закладу вищої освіти від «26» березня 2025 р. № 39/8

2. **Строк подання студентом роботи:** 2 червня 2025 р.

3. **Вихідні дані до роботи:** навчальні підручники, посібники, періодичні видання, нормативно-правові документи, довідники, словники, Інтернет-ресурси, матеріали конференцій.

4. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ ТА НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1.1 *Сутність та значення архівної інформації у сучасному суспільстві*

1.2 *Форми використання архівної інформації*

1.3 *Напрями використання архівної інформації в умовах глобалізації та цифровізації*

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМ І НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ «ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ІВАНО- ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»)

2.1 *Організаційна структура та напрями діяльності «Державного архіву Івано-Франківської області»*

2.2 *Форми та напрями використання архівної інформації у «Державному архіві Івано-Франківської області»*

2.3 *Пропозиції щодо вдосконалення форм і напрямів використання архівної інформації у «Державному архіві Івано-Франківської області»*

5. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):**

рисунки – 4; таблиць -2, додатки на 7 сторінках

6. **Консультанти розділів роботи:**

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	доц. Бурківська Л. Ю.		
Розділ 1, 2	доц. Бурківська Л. Ю.		
Висновки	доц. Бурківська Л. Ю.		
Перелік використаних джерел	доц. Бурківська Л. Ю.		

7. **Дата видачі завдання:** 19 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	<i>Назва етапів бакалаврської роботи</i>	<i>Термін виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>	
1	Вибір теми бакалаврської роботи та обґрунтування її актуальності	до 20.11.2024	<i>Виконано</i>	
2	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження	до 25.11.2024	<i>Виконано</i>	
3	Складання попереднього плану бакалаврської роботи	до 02.12.2024	<i>Виконано</i>	
4	Пошук і відбір літератури по темі бакалаврської роботи, складання списку використаних джерел	04.12.2024 – 10.12.2024	<i>Виконано</i>	
5	Аналітико-синтетичне опрацювання літератури до теми роботи	11.12.2024 – 10.01.2025	<i>Виконано</i>	
6	Написання тексту бакалаврської роботи відповідно до її структури:	14.01.2025 – 01.02.2025	<i>Виконано</i>	
	6.1	01.02.25 – 01.03.25	11.02.25–26.02. .25	<i>Виконано</i>
	6.2	01.03.25 – 01.04.25	28.02.25 –04.03.25	<i>Виконано</i>
7	Написання вступу до теми бакалаврського дослідження	05.03.2025 – 10.03.2025	<i>Виконано</i>	
8	Підготовка графічних матеріалів чи іншого унаочнення	16.03.2025 – 20.03.2025	<i>Виконано</i>	
9	Формулювання висновків до кожного із розділів дослідження	01.04.2025 – 08.04.2025	<i>Виконано</i>	
10	Оформлення кінцевого списку використаних джерел та додатків	10.04.2025 – 20.04.2025	<i>Виконано</i>	
11	Оформлення та попередній захист бакалаврської роботи	до 25.04.2025	<i>Виконано</i>	
12	Внесення коректив та кінцеве редагування бакалаврської роботи	26.04.2025 – 28.04.2025	<i>Виконано</i>	
13	Реєстрація бакалаврської роботи на кафедрі	до 06.06.2025	<i>Виконано</i>	
14	Захист бакалаврської роботи	20.06.2025	<i>Виконано</i>	

Студент _____

Ірина КУЧЕРА

Керівник роботи _____

Христина ВІНТОНІВ

АНОТАЦІЯ

Кучера І. І. Форми і напрями використання архівної інформації (на прикладі Державного архіву Івано-Франківської області). ІФНТУНГ, 2025. 66 с.

Бакалаврська робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2025.

У бакалаврській роботі висвітлено теоретичні основи дослідження форм і напрямів використання архівної інформації, значення архівної інформації у суспільстві. Розкрито форми використання архівної інформації та напрями. Окреслено перспективи розвитку форм використання архівних матеріалів в умовах цифровізації. Окрема увага приділена публічному використанню архівної інформації через виставкову діяльність, електронні бази даних, цифрові архіви та засоби масової інформації. Подано загальну характеристику «Державного архіву Івано-Франківської області», організаційну структуру та напрямків діяльності, проведено детальний аналіз інформаційно-аналітичних документів в супроводі архіву. Охарактеризовано основні проблеми та запропоновано шляхи вдосконалення архіву. Зокрема, розроблено аналітичний огляд вдосконалення роботи архіву.

Ключові слова: архів, інформація, зберігання документів, цифровізація архівів, доступ до архівів, історичні джерела, інформаційні ресурси, оцифрування документів, архівна справа, інформаційна безпека.

ABSTRACT

Kuchera I. I. Forms and directions of using archival information (on the example of the State Archives of Ivano-Frankivsk Region). IFNTUNG, 2025. 66 p.

Bachelor's thesis for obtaining a bachelor's degree in specialty 029 "Information, Library and Archival Studies". Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2025.

The bachelor's work highlights the theoretical foundations of research into the forms and directions of using archival information, the importance of archival information in society. Forms of use of archival information and directions are revealed. Prospects for the development of forms of use of archival materials in the conditions of digitalization are outlined. Special attention is paid to the public use of archival information through exhibition activities, electronic databases, digital archives, and mass media. A general description of the "State Archive of Ivano-Frankivsk Region", its organizational structure and areas of activity, and a detailed analysis of information and analytical documents accompanying the archive are provided.

The main problems are described and ways to improve the archive are proposed. In particular, an analytical review of improving the archive's work have been developed.

Keywords: archive, information, document storage, digitization of archives, access to archives, historical sources, information resources, digitization of documents, archival affairs, information security.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ ТА НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	11
1.1 Сутність та значення архівної інформації у сучасному суспільстві.....	11
1.2 Форми використання архівної інформації.....	19
1.3 Напрями використання архівної інформації в умовах глобалізації та цифровізації.....	29
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ ФОРМ І НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	38
2.1 Організаційна структура, історія та напрями діяльності Державного архіву Івано-Франківської області.....	38
2.2 Форми та напрями використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області.....	47
2.3 Пропозиції щодо вдосконалення форм і напрямів використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області.....	52
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Використання архівної інформації зумовлена значенням архівів як джерела для збереження культурної та історичної спадщини. Архівні установи є важливим елементом для дослідження минулого, оскільки містять унікальні документи, які допомагають відновити історичну правду, а також є основою для наукових досліджень у різних галузях. Архівна інформація є важливим джерелом знань про минуле, основою для дослідницької, наукової, правової та управлінської діяльності. Вона охоплює документи, що були створені в процесі діяльності органів влади, установ, підприємств, громадських організацій, а також приватних осіб, і з часом набули історичної, культурної або юридичної цінності. Водночас доступ до архівних матеріалів часто обмежений, що робить важливим вивчення сучасних методів і технологій для вдосконалення використання архівної інформації.

В умовах швидкого розвитку технологій і зростаючої потреби в оцифруванні архівних документів, постає необхідність впровадження новітніх підходів до їхнього використання. Цифровізація архівів забезпечує не тільки збереження документів, але й їхню доступність для широкої аудиторії за допомогою інтернет-платформ, що дозволяє скоротити час на пошук та отримання архівної інформації. Цифровізація архівів відкриває нові можливості для досліджень, зберігання культурної спадщини та демократизації доступу до інформації. Усе частіше архіви стають інтерактивними платформами, що об'єднують користувачів, дослідників і громадськість навколо спільної мети — збереження історичної пам'яті. Тому вдосконалення стратегій використання архівної інформації є важливим завданням для розвитку архівної галузі в цілому.

Оскільки архіви є важливим елементом національної та міжнародної інформаційної системи, вони відіграють значну роль у забезпеченні доступу до інформації для юридичних, наукових і культурних потреб. Крім того, в умовах глобальних викликів — збройних конфліктів, загроз втрати культурної спадщини, дезінформації — архіви набувають стратегічного значення як гаранті збереження історичної пам'яті, доказової бази та джерела національної ідентичності. У сучасному суспільстві, де інформація має стратегічне значення, ефективне використання архівної інформації набуває ще більшої важливості. Також важливим трендом є створення електронних архівів і розвиток інформаційно-пошукових систем, що дозволяють користувачам із будь-якого куточка світу отримати доступ до архівної інформації онлайн. Це підвищує відкритість архівних установ, сприяє популяризації документальної спадщини та ефективнішому управлінню інформаційними ресурсами. Розробка нових форм і напрямів її використання сприятиме розвитку архівної справи, покращенню доступу до історичних документів і забезпеченню їх збереження для майбутніх поколінь.

Теоретичні основи дослідження. Бакалаврська робота є результатом опрацювання наукових джерел із досліджуваної теми. Зокрема, проблемі дослідження загальної характеристики інформаційно-аналітичних документів присвятили вчені О. Басараб [4], І. Дідур [11], І. Довжук [12], Я. Калакура [22], Л. Дубровіна [8], А. Киридон [24]. Аналіз проблеми процесу відкритості управлінні та забезпечення доступу документів розкрито у роботах О. Лаба [7] А. Левченко [31], Н. Меньківська [42], О. Онищенко [40].

Проте, незважаючи на істотні напрацювання, недостатньо дослідженими залишилися питання особливостей використання інформаційно-аналітичних документів в архіві.

Мета дослідження — дослідити форми та напрями використання архівної інформації на прикладі діяльності Державного архіву Івано-Франківської області.

Об'єктом дослідження є архівна інформація.

Предметом дослідження використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення наступних **завдань дослідження:**

- дослідити сутність та значення архівної інформації у сучасному суспільстві;
- проаналізувати форми використання архівної інформації;
- вивчити напрями використання архівної інформації в умовах глобалізації та цифровізації;
- охарактеризувати організаційну структуру та напрями діяльності Державного архіву Івано-Франківської області (далі – ДАІФО);
- оцінити форми та напрями використання архівної інформації в ДАІФО;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення стратегії використання архівної інформації у досліджуваній установі.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи було використано наступні методи дослідження:

- системний підхід – застосовано при дослідженні теоретичних основ форм та напрямів використання архівної інформації;
- метод індукції та дедукції – використано при аналізі форм та напрямів використання архівної інформації в ДАІФО;
- метод узагальнення – метод було використано при формулюванні загальних результатів та перспектив подальших досліджень теми кваліфікаційної роботи.

Практичне значення отриманих результатів дослідження. Полягає у розробці ефективних методів і стратегій для використання архівної інформації, що дозволяє забезпечити доступ до важливих історичних документів і підвищити ефективність архівної роботи. Впровадження рекомендацій щодо оптимізації стратегії використання архівної інформації сприятиме полегшенню доступу до матеріалів для науковців, юристів та

інших користувачів. Узагальнені підходи до класифікації, зберігання та доступу до архівних документів можуть бути використані для вдосконалення роботи архівних установ, підвищення ефективності їх функціонування, зокрема в умовах цифровізації. Крім того, дослідження може бути корисним у напрямі вдосконалення організації архівних фондів, що, у свою чергу, підвищить якість збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь.

Структура бакалаврської роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи складає 66 сторінок. Кількість найменувань у списку використаних джерел – 62 позиції. Кількість графічного матеріалу, що використане у роботі – 4 рисунки, 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ ТА НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1.1 Сутність та значення архівної інформації у сучасному суспільстві

Загалом інформацію можна визначити як відомості, що виникають у результаті обробки даних, які спочатку існують у вигляді сигналів, з яких і витягується зміст. Згідно з класичною теорією інформації, цей термін трактується як міра зменшення невизначеності стосовно певної події. Таке наукове розуміння інформації було вперше запропоновано у 1950-х роках у працях Клода Шеннона та Норберта Вінера в контексті розвитку кібернетики – нової на той час наукової галузі. Теорія інформації спочатку мала суто кількісний, математичний характер. Упродовж останніх десятиліть термін «інформація» став широко вживаним і охопив практично всі сфери науки і практики. Відбувається постійний процес його переосмислення, поглиблення та розширення [3]. Архівна інформація є важливою складовою національної пам'яті та культурної спадщини, адже зберігає документальні свідчення про історичні події, суспільні процеси та діяльність установ і громадян. У сучасному суспільстві архівна інформація відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, законності та наукових досліджень, а також слугує джерелом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Для початку з'ясуємо, що ж таке архівна інформація.

Якщо раніше інформацію трактували як відомості, що передаються за допомогою мови, письма або інших засобів, то наприкінці ХХ століття вона почала сприйматися як універсальна сутність, що пронизує всі аспекти людської діяльності. Інформація стала інструментом передавання знань, формування думок, налагодження комунікації, досягнення порозуміння та співпраці, а також засобом укорінення певних моделей мислення та

поведінки. Саме таке бачення інформації підтримується ЮНЕСКО [4]. Архівна інформація є цінним джерелом для освітнього процесу та наукових досліджень у багатьох сферах знань. Архівна інформація слугує підґрунтям для створення навчальних курсів, вивчення історичних подій, соціальних процесів, політичних систем, правових норм та інших дисциплін. Завдяки архівам дослідники мають змогу аналізувати різноманітні аспекти суспільного життя, вирішувати актуальні проблеми та формувати нові наукові підходи. Інформація, що міститься в архівах, є важливим ресурсом для суспільства, адже вона сприяє збереженню історичної пам'яті, підтримує функціонування державного управління, забезпечує прозорість владних процесів і відкриває широкі можливості для навчання. Архівна справа відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини та формуванні національної ідентичності. Тому важливо дбати про належне зберігання архівних матеріалів, їхню захищеність від втрат і доступність для користувачів, що дозволяє архівній інформації повноцінно виконувати свої функції. Усвідомлення її значущості сприяє формуванню культури дбайливого ставлення до архівних джерел у суспільстві [31].

У ДСТУ 2732:2023 подано наступні визначення поняття «архівна інформація»:

1. Первинна архівна інформація – це відомості, що безпосередньо містяться в архівних документах.
2. Вторинна архівна інформація – це інформація, отримана на основі аналізу, узагальнення та систематизації даних, що містяться в архівних документах, облікових документах архіву або інших джерелах у результаті аналітико-синтетичної обробки [14].

Для повноти дослідження варто також з'ясувати сутність поняття «документ» у архівній справі.

Формування комплексу наук, присвячених вивченню документа, за твердженням провідних фахівців, відбувалося двома основними шляхами. Перший – як окрема галузь історичної науки, поряд з такими напрямками, як

історичне джерелознавство, архівознавство, археографія, історична картографія тощо, що становить основу традиційного документознавства. Другий – як складова інформаційного наукового напрямку, який еволюціонував від документації та документалістики до сучасних наук, що досліджують інформацію й документацію.

Сьогодні термін «документ» широко використовується у різних сферах знань і тлумачиться відповідно до об'єкта дослідження. В архівній справі документ трактується як об'єкт, призначений:

1. Для зберігання в спеціалізованих установах.
2. Для поширення за допомогою поліграфічних засобів або засобів масової інформації.

У сфері науково-інформаційної та бібліотечно-бібліографічної діяльності термін «документ» переважно стосується друкованих творів, а також неопублікованих матеріалів, аудіовізуальних джерел та інших видів документальної інформації. Це поняття використовується в таких випадках:

– коли йдеться про історично сформований за змістом масив документів, який демонструє тематичну різноманітність (розкриває напрями знань у різних галузях), охоплює багатомовність видань (наприклад, документи європейськими та східними мовами), а також має широкі хронологічні межі, що охоплюють декілька століть;

– коли мається на увазі сукупність документів, згрупованих за способом відтворення, яка включає як друковані, так і рукописні матеріали, а також архівні документи;

– у випадку колекційних фондів, які склалися в межах певного історичного періоду, збереглися в цілісному вигляді і становлять інтерес для дослідження та обліку [34].

У загальному документознавстві підкреслюється необхідність комплексного підходу до розуміння поняття «документ», що передбачає врахування досягнень і підходів багатьох суміжних наук. Ці дисципліни досліджують різні типи документів, їхні властивості, класифікацію, методи

створення та функціонування документної інформації, а також засоби, універсальні форми та технологічні аспекти роботи з документами. Основи загального документознавства мають формуватися шляхом інтеграції знань суміжних наук, аналізу характерних рис документа, вивчення його інформаційної форми та матеріального носія, а також виявлення концептуальних зв'язків, що визначають його розвиток і функціонування як об'єкта дослідження.

З розвитком комп'ютерних технологій з'явився новий тип документа – електронний. Зазначений вид документу частково зберігає властивості традиційного паперового документа, проте має й специфічні риси, що потребують уточнення термінології, яка його стосується. Простим електронним документом вважається набір даних, створений у процесі документування, до якого додано електронний цифровий підпис. Складений електронний документ – це такий, що сформований на основі кількох електронних документів, автентичність і цілісність яких підтверджено за допомогою електронного підпису [30].

Стосовно ролі архівної інформації, то одним із актуальних завдань є збереження національної пам'яті. Збереження суспільної пам'яті, зафіксованої в архівних документах, є головною соціальною функцією та місією архівів, які мають забезпечити спадкоємність у державному, суспільному та приватному житті як окремих народів, так і всього людства. Історично архіви виникали для обслуговування вищих органів влади – для збереження актів, що підтверджували права держави чи громадських установ, а також для засвідчення прав і привілеїв приватних осіб. Архіви відображали економічний і соціальний розвиток, еволюцію законотворчості, управлінських процесів, а також здобутки визначних осіб і родин. Згодом виникло усвідомлення культурної цінності цих документів як джерел колективної пам'яті. Сучасне архівознавство, що інтегрує гуманітарні та природничі науки, трактує архіви як інституції пам'яті – духовний феномен, покликаний зберігати документальну спадщину людства. Архіви виконують

місію не лише збереження, а й забезпечення доступу до неї, усвідомлюють відповідальність перед майбутніми поколіннями. Автентичні документи створюють надійну основу як для колективної, так і для індивідуальної пам'яті, фіксують життєві історії в особових фондах [15].

Як зазначала дослідниця Ірина Матяш, «кожна людина хоча б раз у житті звертається до архівів. Архіви – це не лише наша пам'ять і історія, це пам'ять нації та держави в глобальному вимірі, а також пам'ять окремих людей і родин у контексті мікроісторії. Тому уявлення про архіви як про просто сховища старих документів є абсолютно хибним» [35]. У деяких країнах, що в минулому зазнали тоталітарних режимів, були створені спеціальні Інститути національної пам'яті. З 2010 року такий інститут існує й в Україні. 25 червня 2019 року, згідно з Указом Президента України, був заснований Галузевий архів Інституту національної пам'яті. Одним із основних завдань цього архіву є зібрання всього обсягу історичних даних за період 1917–1991 років від силових структур, які все ще зберігають документи колишньої радянської держави (СРСР), зокрема від Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, прокуратури та судових органів [9].

Головне завдання Архіву національної пам'яті – забезпечити централізований доступ до оригіналів документів, що містять інформацію про репресивні органи. Архів повинен стати найбільш сучасною установою, яка використовує новітні технології для забезпечення зручної роботи як архівістів, так і користувачів з матеріалами репресивних структур.

Архів національної пам'яті має стати єдиним місцем для всіх, хто бажає вивчати процеси формування та розпаду тоталітарних режимів, збирати докази злочинів комуністичного режиму, встановлювати винних на всіх рівнях влади, а також відновлювати «білі плями» історії, пов'язані з репресованими родичами чи населеними пунктами. Він забезпечить доступ до документів шляхом їх оцифрування та створення онлайн-баз даних [16].

Не менш важливою є також роль архівної інформації у розвитку українського суспільства. Інформаційні потреби сучасної людини та суспільства постійно углиблюються. Архівісти сьогодні стикаються з новими завданнями та викликами, викликаними розвитком цифрових технологій, появою інноваційних продуктів, стрімким збільшенням обсягів даних та зміною світоглядних орієнтирів нових типів споживачів, що призводить до змін у підходах і виникнення нових напрямів у діяльності архівістів. Працівникам архівних установ вже необхідно мати психологічну готовність до публічності (особливо для керівників галузі та окремих архівних установ), постійно розвиватися професійно, розширювати інформаційно-комунікаційний простір у різних формах, впроваджувати технічні новинки, дотримуватися етики роботи з інформацією, використовувати іміджеві та маркетингові стратегії розвитку і бути відкритими до співпраці [61].

Зараз значну роль у системі соціальних комунікацій цифрового суспільства відіграє пізнавальна функція архівів. Вона тісно пов'язана з інформаційною, культурно-просвітницькою та освітньо-виховною функціями і виражається, зокрема, у створенні архівною спільнотою виставкових проєктів, науково-популярних публікацій у ЗМІ, організації різноманітних просвітницьких заходів, що включають елементи навчання, бесід, консультацій, концертів, вистав, конкурсів дитячої творчості тощо [33].

Не менш важливу роль відіграє архівна інформація також і у сфері наукових досліджень. Завдання архіву полягає в зборі, збереженні та введенні в суспільний обіг різних видів документів. Однак існують також спеціалізовані архіви, які зосереджуються на певних типах документів. Якщо критерієм відбору є спосіб фіксації інформації, то це будуть архіви рукописів, друкованих видань чи цифрові архіви. Якщо ж відбір документів базується на їхньому змісті, то маємо галузеві архіви: наукові, технічні, юридичні, літературні, воєнні тощо. Кожен із цих архівів може мати власні спеціалізовані підрозділи.

Архівний комплекс включає не тільки документальні фонди, але й пошукові апарати, технології збереження, консервації та реставрації, засоби публікації, а також необхідні послуги, оргтехніку, приміщення та команду фахівців, які забезпечують його існування та розвиток. Серед усіх складових архіву найбільшу роль відіграє змістова частина – документний фонд, який є основним елементом архіву. Цінність архіву полягає саме у змісті його документів, що складають ядро архівного комплексу. Кожен архівний документ є важливим, а їх зібрання слугує свідченням фактів, подій, процесів, особистостей. Вартість документу залежить від його об'єктивності, достовірності та повноти зафіксованої інформації, а також від його давності та унікальності. Особливо важливими є наукові архіви, оскільки вони містять основну частину інтелектуальної спадщини, в якій зібрані найважливіші досягнення цивілізації – знання, що робить наукові архіви надзвичайно важливими серед усіх типів архівів [39].

У сучасних умовах важливим аспектом є також роль архівної інформації у розвитку бізнес-структур. Формування бізнес-архівів пов'язане з новим напрямком в історіографії, відомим як «історія бізнесу». Цей напрямок виник у США та Великобританії в середині ХХ століття, зокрема в 40-50-х роках, як складова частина економічної історії. Історія бізнесу досліджувала етапи становлення і розвитку підприємництва в цілому та окремих компаній. Важливу роль у розвитку цього напрямку відігравав Центр досліджень історії підприємництва в Гарвардській школі бізнесу, який публікував журнал «Дослідження в галузі підприємницької історії» (*Explorations in Entrepreneurial History*). Серед основних представників цієї галузі були Джозеф Шумпетер та Альфред Чендлер [62].

У європейській практиці збереження бізнес-документів та формування бізнес-архівів виділяються кілька важливих напрямків, що можуть бути корисними для архівістів України. По-перше, важливою є співпраця з приватними підприємствами для створення бізнес-архівів, що включає надання методичних порад щодо відбору, зберігання та організації матеріалів.

По-друге, необхідно розробляти онлайн-путівники та довідники, які забезпечують відкритий доступ до інформації про архіви підприємств. По-третє, важливо залучати державні та громадські архіви до збереження бізнес-документів і підвищувати популярність цього напрямку серед архівістів.

На відміну від інших архівних галузей, бізнес-архіви мають значення не лише для збереження історії, але й для комерційних цілей, оскільки компанії з багаторічною історією часто використовують свої архіви для створення брендів, маркетингових кампаній та інноваційних проектів. Багато успішних компаній Європи та США мають історію, що налічує понад століття, і їх архіви є важливим джерелом для дослідження розвитку бізнесу та економіки. В Україні, хоча й немає компаній з таким тривалим історичним досвідом, вже зараз необхідно розробляти методи відбору, зберігання та систематизації документів приватних компаній, щоб забезпечити збереження цих матеріалів для майбутніх поколінь і дослідження історії українського бізнесу [18].

Таким чином, архівна інформація є важливим елементом сучасного суспільства, оскільки вона забезпечує збереження історичної пам'яті та підтверджує факти, події й процеси, які формують національну та міжнародну ідентичність. Архівна інформація є основою для наукових досліджень, юридичних розслідувань та соціальних змін, надає достовірні дані для прийняття рішень. В умовах цифровізації архіви також стають важливим інструментом для доступу до інформації в електронному вигляді, що полегшує пошук та аналіз даних. Крім того, архіви сприяють розвитку культури та освіти, зберігають культурну спадщину для майбутніх поколінь. У сучасному суспільстві архівна інформація набуває нового значення, стає важливим ресурсом для бізнесу, комунікацій і маркетингу.

1.2 Форми використання архівної інформації

Використання архівної інформації охоплює широкий спектр застосування: від наукових досліджень до юридичних та культурних ініціатив. Архівна інформація слугує основою для вивчення історії, відновлення прав людини, а також має практичне значення в сфері бізнесу, медіа та державного управління. Різноманітні форми доступу до архівних даних сприяють їх ефективному використанню у сучасному суспільстві [11].

Зокрема, основними формами використання документної інформації архівів є проактивне інформування; задоволення соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів громадян; організація експозицій архівів; поширення через засоби масової інформації; доступ до документів у читальному залі; публікація архівних матеріалів [2].

Розглянемо кожен із форм більш детально. Архівна установа виступає як інформаційна система – структуровано організований комплекс архівних документів, довідкових матеріалів, баз та банків даних, а також інформаційних технологій. Архівна інформація активно використовується як дослідниками, так і звичайними громадянами України. Одним із ключових напрямів діяльності архівів є інформаційна робота, яка забезпечує доступ до матеріалів Національного архівного фонду (далі - НАФ) та дає змогу використовувати історичну інформацію [36].

Основним завданням сучасних державних архівних установ є задоволення потреб суспільства в історичній документальній інформації та сприяння її подальшому використанню для реалізації законного права громадян на доступ до інформації й забезпечення вільного доступу до архівних інформаційних ресурсів [26].

Ініціативне інформування є дієвим інструментом для розкриття інформаційного потенціалу Національного архівного фонду та демонстрації суспільної значущості архівів. Його суть полягає в проактивному наданні архівною установою інформації широким колам суспільства, представникам влади, організаціям і громадянам, шляхом надсилання їм відомостей про

ресурси архіву, що можуть бути корисними у їхній діяльності, а також інформації про доступні послуги. Важливим етапом цієї роботи є правильний вибір тем – відзначення ювілейних подій, дат заснування населених пунктів, установ, підприємств тощо. У цьому процесі архіви орієнтуються на щорічні календарі історичних подій і пам'ятних дат, де виявлені дані впорядковують за хронологією та вносять до спеціальних картотек. Залежно від тематики й цільової аудиторії обирається відповідний формат інформування: інформаційні листи, довідки, тематичні списки та довідники. До потенційних користувачів також наближають архівну інформацію рекламні матеріали – буклети, документальні стрічки, фотозбірки, які виконують функцію і реклами, і довідкових джерел [48].

У цілому, ініціативне інформування створює сприятливі умови для налагодження партнерських відносин з органами влади, а також для укладення співпраці на творчій основі з науковими установами та засобами масової інформації [44].

Наступною формою використання архівної інформації є задоволення різноманітних запитів та потреб громадян. Щоб ефективно донести архівну інформацію до користувача, застосовують різні класифікаційні підходи до визначення інформаційних потреб. Найбільш поширеним є предметно-тематичний критерій, проте існують і інші, які дають змогу архівістам точніше визначити найбільш затребувані документи, фонди та архіви. Так, галузевий критерій враховує потреби у відомостях, пов'язаних із господарською, громадською або культурною діяльністю; адресний – залежність інформації від фондоутворювача; географічний – територіальну прив'язку даних; історичний – зв'язок із певною епохою. Дослідники також намагалися класифікувати потреби користувачів за очікуваними результатами, виділяли такі фактори, як управлінський, техніко-економічний, соціально-правовий, естетичний, стратегічний, науково-історичний тощо. Наприклад, при проведенні генеалогічних досліджень найчастіше

звертаються до історичних архівів у Києві та Львові, що володіють найціннішою джерельною базою.

Потреба в архівній інформації формується через зацікавлення користувача, тому для ефективної роботи важливо враховувати не лише потреби, а й особливості споживачів. Оскільки єдина система класифікації користувачів відсутня, кожна архівна установа створює власну схему, що ускладнює узагальнення даних у межах єдиної системи. Більшість науковців вважають доцільним класифікувати користувачів за їх професійною сферою: виробництво, управління, освіта, проєктна діяльність, творчість тощо, а також за рівнем спеціалізації, освіти і фаху [22].

З метою оптимізації діяльності архіву з урахуванням запитів користувачів, документи поділяють на чотири основні категорії. Перша охоплює матеріали, які відображають характер інформаційних запитів. Друга включає правові акти: укази Президента України, закони, урядові постанови, нормативні документи та угоди. До третьої групи відносять історичні документи та наукові праці джерелознавчого спрямування. Четверта група охоплює результати соціологічних досліджень, опитувань та анкетувань. Інформаційні запити користувачів, як правило, індивідуальні, й виникають у відповідь на конкретні завдання, що потребують нових знань. Задоволення однієї потреби часто породжує нову, тому повне задоволення інформаційного попиту фактично є неможливим. Упровадження класифікації запитів є важливим кроком, оскільки кожна професійна сфера формує специфічні інформаційні потреби. Один користувач може мати кілька різних тематичних запитів, тому класифікація дозволяє архівістам надати релевантну інформацію з урахуванням сфери діяльності, регіону тощо. Ефективне використання архівної інформації залежить від її якісного донесення до користувача, що вимагає значних зусиль архівних працівників із вивчення, систематизації та адаптації документів до потреб споживачів. Від того, наскільки ефективно буде використано наявну інформацію, залежить

створення нових знань, і цей процес набуде ще більшого значення для суспільства в майбутньому [13].

Не менш актуальною у рамках вивчення проблеми форм використання архівної інформації є також і експозиційна робота архіву. Архіви та музеї, що виконують важливу функцію збереження культурної спадщини людства, виступають осередками національної пам'яті. Зазначені установи сприяють поширенню знань про свої фонди через проведення різноманітних інформаційних заходів. Виставкова діяльність архівів є складовою частиною загальнодержавної виставкової політики, що покликана сприяти налагодженню ефективної взаємодії між державними структурами, органами місцевого самоврядування, громадськістю та архівними установами. Основна мета такої діяльності полягає в ознайомленні з вмістом і структурою документів Національного архівного фонду, популяризації форм та методів архівної роботи, інформуванні про послуги архівів, а також у зміцненні міжнародної співпраці українських архівних установ. Уся виставкова робота планується заздалегідь і здійснюється на системній основі [1].

Один із ключових напрямів роботи архівних установ – це популяризація інформаційного наповнення архівних фондів, яка реалізується через організацію різноманітних інформаційних заходів, серед яких чільне місце займає виставкова діяльність. Саме через виставки архіви поширюють інформацію про свої документи серед фахівців, науковців та широкої громадськості, що сприяє формуванню патріотичної свідомості, а також створенню позитивного іміджу як архівної установи, так і держави загалом [27].

Згідно з Порядком підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах, архіви мають право демонструвати оригінали документів або їх копії (у тому числі цифрові) під час виставок, інформаційних заходів або через засоби масової інформації, оприлюднюють зміст архівних матеріалів. Виставка розглядається як публічна демонстрація

тематично підбраної, художньо оформленої колекції документів з НАФ або їхніх копій. Така виставкова діяльність є невід'ємною складовою загальнодержавної виставкової політики, що має на меті налагодження ефективної взаємодії між органами влади, місцевого самоврядування, громадськістю та архівними установами. Основною її метою є популяризація складу та змісту документів НАФ, ознайомлення з методами та формами архівної роботи, послугами, що надають архіви, а також розвиток і зміцнення міжнародного співробітництва українських архівів. Уся діяльність відбувається на основі заздалегідь розробленого плану [49].

Основною особливістю архівних виставок є зосередження уваги на документах, що відрізняє їх від музейних експозицій, де в центрі уваги перебувають предмети, створені в процесі побутової (інструменти, меблі, одяг тощо) чи творчої (твори мистецтва) діяльності людини. В архівних виставках документи є основними експонатами, а не лише ілюстративним матеріалом. Тематика виставок зазвичай охоплює важливі аспекти громадсько-політичного життя країни, зокрема присвячені історичним подіям, ювілеям видатних державних та громадських діячів, а також іншим актуальним питанням, що цікавлять суспільство. Виставки можуть бути постійними, тимчасовими, стаціонарними або пересувними [1].

В останній час архіви все частіше організовують комбіновані виставки, де демонстрація оригінальних архівних документів поєднується не лише з традиційною презентацією художньо оформлених копій на стендах, але й з екранізацією цифрових копій документів, що значно підвищує інформативність виставок. У зв'язку з розвитком інформаційного середовища архівні установи повинні адаптуватися до сучасних вимог. У цьому вимірі офіційний веб-сайт архіву стає основним інформаційним ресурсом, а віртуальні засоби поширення архівної інформації набувають все більшого значення. Зокрема, в умовах обмеженого фінансування та відсутності спеціального виставкового обладнання архіви все частіше використовують

одну з найсучасніших, доступних і економічних форм виставок – онлайн-виставки [23].

Не менш важливим у сучасних умовах є також і використання архівної інформації у медіа. Соціальні медіа відкривають архівістам значно більші можливості для взаємодії з суспільством, ніж будь-коли раніше. Соціальні мережі сприяють актуалізації віртуальної взаємодії, привертають увагу до архівних фондів, можливостей досліджень і залучають нові категорії користувачів. Соціальні медіа також створюють умови для надання консультацій, порад і доступу до цифрових копій документів. В свою чергу, архівісти отримують більше можливостей для участі в житті громадянського суспільства та впливу на формування політики пам'яті [4].

У контексті використання платформ соціальних мереж інститутами соціальної пам'яті важливо звернути увагу на досвід бібліотечної сфери, яка активно використовує ці платформи для представлення своєї діяльності та інформаційних ресурсів. Бібліотеки, як осередки збереження культурної спадщини, почали активно використовувати соціальні медіа для поширення інформації про свої фонди, а також для розвитку взаємодії з користувачами. Вони створюють віртуальні виставки, проводять онлайн-заходи та мають можливість інтерактивно комунікувати з широкою аудиторією, що сприяє популяризації архівних та бібліотечних ресурсів серед громадян.

У монографії «Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства», підготовленій науковцями Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, особлива увага приділяється розвитку соціальних інформаційних мереж у постіндустріальному суспільстві. Автори досліджують, як мережеві сервіси відіграють важливу роль у формуванні горизонтальних зв'язків, які сприяють обміну науковою та культурною інформацією. Вони підкреслюють, що соціальні медіа стали новими засобами комунікації між виробниками контенту та його споживачами, де важливим є активний внесок користувачів, які самі створюють і поширюють контент, що змінює традиційні моделі інформаційного обміну [40]. Технології Web 2.0

дозволили створити нові форми комунікації серед користувачів інтернету, зокрема обмін думками, новинами, текстами, аудіовізуальним і графічним контентом. Розвиток мобільного зв'язку та поява смартфонів значно змінили способи комунікації, вплинули на масштаби передачі та отримання інформації.

У монографії Ю. Половинчака «Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності» аналізуються важливі соціальні аспекти інтернет-простору, зокрема, його вплив на формування уявлень і стереотипів серед віртуальної аудиторії. Автор розглядає, як різні соціальні об'єкти сприймаються через призму цифрових платформ, і вивчає вплив інтернету на соціальні процеси. Зокрема, наголошується на тому, як віртуальні простори змінюють звичні стратегії пізнавальної діяльності, де інформація споживається швидше та за новими принципами, порівняно з традиційними медіа.

Крім того, соціальні мережі описуються як нове соціокультурне середовище, яке стає основою для розвитку нових комунікативних практик. Ю. Половинчак звертає увагу на специфічний «інтернет-дискурс» або «мережевий дискурс», який утворюється в цих просторах. Цей дискурс є своєрідною формою комунікації, що функціонує у широкому соціокультурному контексті і реалізується через гіпертекст – технологію, що дозволяє створювати зв'язки між різними елементами інформації, забезпечуючи багатоканальність та інтерактивність спілкування. Такий підхід формує нові можливості для обміну ідеями та концепціями, що суттєво змінює динаміку соціальних взаємодій у цифровому середовищі [46].

Основні завдання, які постають перед архівними установами щодо представлення їхньої діяльності у соціальних мережах, представлені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні завдання представлення діяльності архівних установ у
соціальних мережах та їхня суть

№	Завдання	Суть завдання
1	Інформування громадськості	Повідомлення про новини, події, виставки, оновлення баз даних тощо
2	Популяризація архівних фондів	Ознайомлення користувачів із цінними документами, фото, експонатами
3	Формування позитивного іміджу	Демонстрація відкритості, професійності та сучасного підходу до архівної справи
4	Освітня функція	Публікація навчального та пізнавального контенту
5	Залучення нових користувачів	Розширення аудиторії за рахунок активності в соцмережах
6	Зворотній зв'язок та інтерактив	Взаємодія з підписниками, відповіді на запити, опитування
7	Цифрове збереження та доступність спадщини	Публікація та збереження оцифрованих документів у вільному доступі

Досліджуючи форми використання архівної інформації, неможливо оминати увагою також і особливості організації доступу до архівних документів. Доступ до архівної інформації регулюється законодавчими актами України, які визначають осіб, що мають право на використання архівних матеріалів, а також умови, при яких вони отримують це право. Правова основа ґрунтується на положеннях Конституції України, яка гарантує право кожному вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати історичну документну інформацію [25].

У процесі утвердження державної незалежності в Україні сформувалась тенденція до більшої відкритості архівної інформації: доступ до архівних документів значно розширився, при цьому інтереси особистості та окремого користувача стали більш пріоритетними, що регулюється рядом законодавчих актів, які забезпечують правовий доступ та можливість отримання первинної і вторинної інформації про склад та зміст Національного архівного фонду України. Основним документом, що регламентує розвиток архівної справи в Україні та використання архівної інформації, є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [52]. Також право вільного

доступу та використання архівної інформації врегульовують такі акти, як Закон України «Про інформацію» [51], «Про Національну програму інформатизації» [53]. Значення цих нормативних актів полягає в тому, що вони відображають формування державної політики щодо організації та використання інформаційних ресурсів НАФ, а також визначають курс на розширення доступу до архівної інформації та захист прав і свобод громадян [45].

Публікаційна діяльність архівів є важливим аспектом використання архівної інформації, оскільки вона дозволяє не лише зберігати, а й поширювати цінні історичні документи серед ширшого кола користувачів. Цей процес включає кілька етапів, що починаються з визначення типу і форми публікації документів, що належать до Національного архівного фонду. Важливим етапом є ретельний відбір матеріалів, які будуть публікуватися, а також археографічне оформлення документів, яке забезпечує правильне інтерпретування архівних матеріалів для наукових і культурних цілей. Крім того, велике значення має підготовка науково-довідкового апарату, що дозволяє читачам краще орієнтуватися в архівних публікаціях і забезпечує додаткову інформацію щодо контексту документів.

Наступним етапом є створення оригінал-макета публікації, який включає підготовку і структурування тексту для видавництва. Враховуючи важливість високої якості публікацій, архіви активно співпрацюють з видавництвами для забезпечення належного рівня друкованого продукту. Публікаційна діяльність не лише підвищує доступність архівних матеріалів для дослідників і громадськості, а й сприяє збереженню національної культурної спадщини. Такий підхід дозволяє архівним установам активно долучатися до наукових та освітніх ініціатив, забезпечуючи ширше розповсюдження документів, що мають значення для національної історії та культури [50].

Архівні установи, які реалізують публікаційну діяльність, сприяють зростанню зацікавленості в архівних документах як серед науковців, так і

серед широкої громадськості. Така діяльність є найбільш ефективним інструментом поширення архівної інформації, важливою формою використання документних даних і важливим завданням архівів для задоволення інформаційних потреб користувачів. Публікаційна діяльність надає можливість включати архівні джерела та інформацію в науковий обіг, що є основою досліджень в галузях історії, економіки, літератури, мистецтва, краєзнавства тощо, дозволяє глибше розуміти історичні події та процеси. Архівні установи випускають різноманітні публікації, зокрема, збірники документів, монографії, путівники, буклети та інші видання. Основними формами публікації є друковані видання (серії, збірники, альбоми, буклети), публікації на плівкових носіях (мікрофільми, відеофільми), електронні публікації (бази даних, інтернет-ресурси) та довідкові публікації, що містять інформацію про склад і зміст документів Національного архівного фонду, зокрема довідники, каталоги, огляди, проспекти і покажчики. Публікаційна діяльність архівів охоплює кілька напрямків: підготовку довідників, тематичних збірок документів, публікацій для ЗМІ, журналів і матеріалів науково-практичних конференцій [28].

Можна зробити висновок, що форми використання архівної інформації є важливим елементом в науковій, освітній та культурній діяльності. Однією з основних форм є публікація документів через друковані видання, що дозволяє широкому колу користувачів ознайомитися з архівними матеріалами. Електронні публікації, наприклад, бази даних і ресурси в Інтернеті, відкривають доступ до архівної інформації для більшої кількості людей, наприклад, дослідників та громадян. Окрім того, архіви активно використовують публікації на плівкових носіях, що дає змогу зберегти інформацію для майбутніх поколінь. Важливою формою є також організація тематичних виставок і презентацій, що сприяють популяризації архівних фондів. Таким чином, різноманітні форми використання архівної інформації сприяють розвитку науки, освіти і культури, а також забезпечують доступ до цінних історичних джерел.

1.3 Напрями використання архівної інформації в умовах глобалізації та цифровізації

У сучасних умовах глобалізації та цифровізації значення архівної інформації стрімко зростає, адже вона стає важливим ресурсом для наукових досліджень, правового захисту та збереження національної пам'яті. Інноваційні технології відкривають нові можливості для доступу, обробки та поширення архівних даних у глобальному інформаційному просторі.

Основні напрями використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду охоплюють такі галузі: 1) державне управління та реалізація політики; 2) юридична сфера й соціальне забезпечення громадян; 3) економічна діяльність; 4) науково-технічні дослідження; 5) культурна сфера; 6) освітні процеси та краєзнавчі дослідження [13].

Сфера державного управління в контексті використання архівної інформації є надзвичайно важливою, оскільки архіви є не лише сховищами документів, але й важливими елементами управлінських та економічних процесів. Державна політика у сфері архівної справи має на меті забезпечити ефективне регулювання діяльності архівних установ на всіх рівнях. Однак предмет цієї політики є значно ширшим: вона охоплює також соціокультурні, економічні та управлінські аспекти, пов'язані зі створенням, збереженням і використанням архівних матеріалів. Архіви сприяють не тільки збереженню національної історії, але й оптимізації управлінських процесів, забезпечуючи доступ до необхідної документації для прийняття ефективних рішень на всіх рівнях державного управління [31].

Державна архівна політика формулює основні цілі та завдання, які сприяють розвитку та підтримці архівної справи, прогнозує можливі сценарії розвитку галузі та визначає пріоритети для подальших дій. Вона також включає планування заходів щодо організації документаційного

забезпечення управлінської діяльності та ефективного використання архівної інформації для підвищення ефективності державного управління. Завдяки комплексному підходу, архіви стають важливими чинниками економічного розвитку країни, забезпечуючи доступ до суспільно важливої інформації для прийняття обґрунтованих рішень. Крім того, держава постійно моніторить ефективність архівної політики, коригує її в разі необхідності і забезпечує постійне вдосконалення вітчизняної архівної системи [6].

Задоволення суспільного попиту на архівну документальну інформацію є однією з ключових управлінських функцій органів місцевого самоврядування в Україні. Державні інституції сприяють поширенню ретроспективної, актуальної та прогностичної інформації у просторовому та часовому вимірах, забезпечують відкритий доступ до архівних матеріалів не лише для вузького кола фахівців, а й для широкого загалу. Архівні ресурси органів державної влади можна охарактеризувати як продукти інтелектуальної діяльності, що виникають у межах взаємодії суб'єктів і об'єктів державного управління. Ці ресурси створюються за ініціативи державних структур, фінансуються з державного бюджету, мають чітко визначених авторів і правовласників та забезпечують процес збору, обробки, збереження, пошуку і використання документованої інформації для розв'язання управлінських завдань [56].

Архівні ресурси мають низку характерних рис, серед яких: фінансування за рахунок державного бюджету, їх цільове призначення для реалізації функцій державного управління, а також регламентування доступу до них органами державної влади, які виступають їхніми власниками. Окрім того, відповідальність за достовірність та актуальність інформації, що міститься в архівних фондах, покладається саме на ці органи. Формування архівних ресурсів відбувається з двох основних джерел: внутрішніх, які генеруються в самих органах влади їхніми підрозділами, та зовнішніх – надходжень від інших установ і організацій,

з якими органи влади співпрацюють. Державні архівні ресурси є складовою стратегічних ресурсів держави та є її власністю. Створення електронних архівних фондів держави передбачає впорядковане ведення обліку, чітку організацію процесів збору, збереження та оновлення інформації, уникнення дублювання даних між установами, контроль за доступом до електронних архівів, а також забезпечення їхнього раціонального використання [59].

Не менш актуальним є використання архівних документів також і в юридичній сфері, зокрема, у адміністративному судочинстві. Завдання адміністративного судочинства полягає в захисті прав, свобод та інтересів фізичних осіб, а також прав та інтересів юридичних осіб у публічно-правових відносинах від порушень, що здійснюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, а також іншими суб'єктами, які виконують владні управлінські функції на основі законодавства, у тому числі при виконанні делегованих повноважень, що відбувається через справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд адміністративних справ, як це передбачено статтею 3 Кодексу адміністративного судочинства України. В таких справах у якості письмових доказів можуть бути використані різні групи документів, серед яких:

1. Організаційні документи: положення, статuti, інструкції, правила.
2. Розпорядчі документи, до яких належать постанови, ухвали, розпорядження, накази, витяги з наказів та вказівки.
3. Довідково-інформаційні документи, зокрема акти, відзиви, висновки, довідки, доповіді, службові записки, запрошення, пропозиції, звіти, огляди, плани, оголошення, протоколи, витяги з протоколів, службові листи, офіційна кореспонденція, телеграми, факсограми та телефонограми.
4. Документи з кадрово-контракткових питань, як-от автобіографії, заяви, посвідчення, характеристики, списки, контракти, трудові угоди.

5. Особисті офіційні документи [54].

Нормативно-правові акти також містять інші типи документів, які можуть бути використані як джерела доказів в адміністративному судочинстві. Серед таких документів:

1. Письмові та електронні документи, зокрема, інформація, зафіксована в електронному вигляді, що має обов'язкові реквізити.
2. Архівні документи (загальні та особисті), які зберігаються або повинні зберігатися через свою значущість для особи, суспільства чи держави, незалежно від виду носія інформації, часу і місця створення або зберігання.
3. Унікальні документи, що належать до Національного архівного фонду і мають культурну цінність, важливі для формування національної свідомості та визначення внеску українського народу у світову культурну спадщину.
4. Тиражовані документи, що виготовлені певним тиражем.
5. Патентні документи, зокрема описи патентів на винаходи (корисні моделі) та супутні методичні документи [54].

Досліджуючи проблему напрямів використання архівної інформації, варто також звернути увагу і на особливості її застосування у сфері економічної діяльності. Автоматизація виробництва є одним із перспективних напрямів розвитку металургійної галузі. Останні роки відзначаються значним поступом у впровадженні систем інтелектуальної підтримки прийняття рішень, які дають змогу здійснювати прогнозування майбутнього стану об'єкта. Цей процес передбачає поетапне проходження таких стадій:

1. Ретроспекція – аналіз ретроспективних даних для вивчення історії розвитку об'єкта прогнозування.
2. Діагностика – комплексне дослідження об'єкта з метою визначення можливих напрямів його розвитку та вибору відповідної моделі й методів прогнозування.

3. Проспекція – на основі отриманої діагностики формуються прогнози щодо майбутнього стану об'єкта, проводиться оцінка їхньої достовірності та верифікація.

Аналіз зазначених етапів свідчить про важливість використання історичних даних для розробки алгоритмів інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень. Така інформація дозволяє простежити всі етапи виробництва одиниці продукції та встановити зв'язок між якістю готового виробу й параметрами технологічного процесу [41].

У сфері економіки архівна інформація відіграє важливу прикладну роль. Її активно використовують під час реконструкції застарілих промислових об'єктів, адже такі дані дозволяють точно відтворити їхню початкову структуру та особливості функціонування. Також архівні матеріали слугують цінним джерелом під час проектування нових підприємств, оскільки на їх основі можна врахувати попередні прорахунки та досягнення. Значущу роль вони відіграють у дослідженні водних і енергетичних ресурсів, а також у визначенні розташування покладів корисних копалин. Крім того, архівні документи застосовуються у плануванні транспортної інфраструктури та прокладанні нових шляхів сполучення. У будівництві та архітектурі такі матеріали допомагають враховувати історичний вимір і зберігати культурну спадщину. Таким чином, архівна інформація є необхідним інструментом для ефективного планування та розвитку економічних проєктів [12].

Досить важливим є використання ретроспективної інформації у науково-технічних дослідженнях. Однією з важливих складових наукового дослідження та роботи з архівними електронними інформаційними ресурсами є вибір або розробка відповідної класифікаційної схеми, яка відповідає цілям і завданням дослідження. Проте, варто зауважити, що хоча ця проблема має практичне значення, вона досі залишається поза межами активного наукового обговорення. За останні два десятиліття дослідниками, зокрема й українськими, було здійснено низку спроб систематизувати електронні інформаційні ресурси Інтернету, застосовують різні критерії

поділу. Наприклад, Г. Перехрест, аналізуючи український сегмент Інтернету з погляду його складових, структури та змісту, класифікує електронні інформаційні ресурси (далі - ЕІР) на чотири основні категорії:

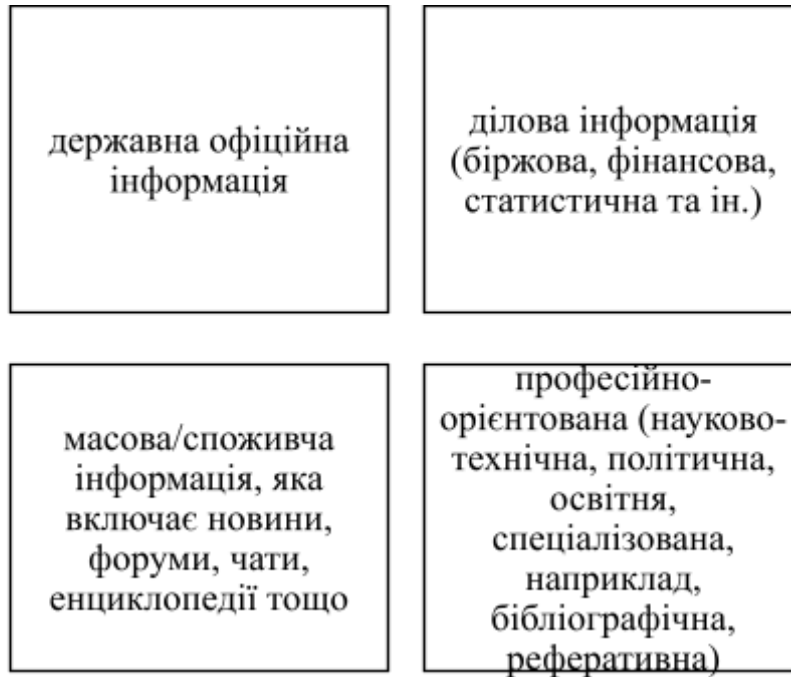

Рисунок 1.2 – Класифікація електронних ресурсів

Основними характеристиками для групування ЕІР під час їхнього джерелознавчого аналізу можуть бути такі критерії:

- тематична спрямованість;
- тип представленої інформації;
- фондоутворювач, правовласник або розробник ресурсу;
- сфера використання та принцип взаємодії з користувачем на етапі, коли ресурс виконував свою первісну функцію;
- спосіб подачі інформації;
- рівень доступу;
- видова приналежність джерела та його структуризація;
- рівень актуалізації інформації [32].

Кожна з цих категорій має власні підкатегорії для детальнішого поділу. Водночас пріоритетність кожної класифікаційної ознаки визначається цілями та завданнями конкретного наукового дослідження.

У сучасних умовах набуває актуальності також і застосування архівної інформації у культурній сфері. Участь архівів у реалізації політики пам'яті, яка є однією з ключових складових державної гуманітарної політики, здійснюється шляхом оприлюднення історичних джерел – за допомогою проведення комунікативних заходів, організацію документальних виставок, публікацію архівних матеріалів. Така діяльність дозволяє висвітлювати суперечливі періоди історії та повертати із забуття постаті героїв, що суттєво впливає на формування історичної самосвідомості суспільства. Архіви відіграють важливу роль у формуванні колективного уявлення про минуле, адже завдяки їхній роботі ретроспективна інформація стає доступною для широкого загалу, що набуває особливого значення в сучасних умовах, коли інформаційні образи та інтерпретації здатні формувати нову соціальну реальність, яка часто має більший вплив на суспільство, ніж самі історичні факти чи події. Таким чином, архіви стають активними учасниками інформаційного простору, формують не лише знання, а й уявлення про історію [60].

До недавнього часу архіви залишалися осторонь активного інформаційного обігу в суспільстві, а культура архівування та збереження історико-культурної спадщини не викликала значного інтересу серед широкої громадськості. Проте із настанням цифрової епохи ситуація докорінно змінилася: розвиток інформаційно-комунікаційних технологій трансформувало уявлення про знання, що призвело до зростання інтересу до архівних практик, викликавши численні культурні, політичні та наукові дискусії навколо сучасного образу архіву. Хоча існують усталені традиції сприйняття архівів як інституцій, що збереглися ще з радянських часів (наприклад, їхнє підпорядкування внутрішньополітичним відомствам чи особливий статус партархівів), культура ведення особистих архівів залишається малодослідженою в Україні. Тим часом зарубіжні дослідники активно розвивають цей напрям, створюють новий масив сучасних досліджень. У соціальному, культурному, естетичному та філософському контекстах

надзвичайно важливо, щоб особистий архів кожної людини формувався свідомо, став виразом глибоко індивідуального й креативного ставлення до власного життєвого досвіду та повсякденності [5].

Нарешті, важливим напрямом є також і використання архівних документів у освітньому процесі та краєзнавчих дослідженнях. Саме систематична та належно організована робота з різноманітними історичними джерелами на уроках історії сприяє розвитку таких навичок критичного мислення, як здатність формувати об'єктивні судження, аналізувати факти, оцінювати вчинки історичних осіб та формувати власну позицію щодо історичних подій або дій діячів минулого [7].

Вивчення історичних джерел за допомогою методу послідовного текстового дослідження передбачає детальний і поетапний процес, що включає кілька етапів, кожен з яких сприяє глибшому розумінню матеріалу. Першим етапом є виявлення та обробка основних ідей джерела, що передбачає виділення ключових положень і формулювання запитань для їх подальшого з'ясування. Цей етап дозволяє отримати загальну картину тексту та визначити основні напрямки дослідження. Далі, на етапі аналізу запитань, поставлених автором, дослідник має змогу розібратися в тому, які питання автор ставить у джерелі, а також провести порівняння власних відповідей з авторськими, що дозволяє глибше зрозуміти зміст тексту.

Другим важливим етапом є аналіз подій, фактів і персоналій, що дозволяє відтворити історичний контекст та оцінити роль різних факторів, які сформували події того часу. Порівняння історичного досвіду з реальністю є завершальним етапом, на якому дослідник вибирає конкретний приклад із джерела, шукає аналогії з сучасними подіями і аналізує, як історичний досвід може бути застосований у сьогоденні. Цей етап є важливим для розуміння того, як події минулого можуть впливати на розвиток сучасних суспільних процесів і як їх можна використовувати для вирішення проблем [27].

Вибір історичного джерела є ключовим етапом у навчальному процесі, і важливо враховувати його відповідність завданням курсу історії, а також

доступність для учнів і зв'язок з навчальним матеріалом. Окрім цього, необхідно враховувати вікові особливості учнів, що дозволить зробити вивчення історії більш осмисленим і доступним. Використання історичних джерел повинно бути інтегроване в різні етапи уроку для максимального ефекту: на початку заняття для мотивації учнів, під час демонстрації різноманіття інтерпретацій, що презентують різні погляди та оцінки подій, а також для активізації розумової діяльності.

Застосування джерел також важливе для розвитку дослідницьких навичок учнів, адже це сприяє формуванню навичок критичного мислення та аналізу історичних фактів. Робота з джерелами допомагає закріпити вивчений матеріал і робить навчання більш динамічним. Крім того, використання історичних джерел на підсумкових і узагальнюючих заняттях, таких як семінари або уроки підсумків, дозволяє учням поглибити свої знання та відкрити нові аспекти вивчених тем, що сприяє більш глибокому розумінню історичних процесів і явищ [38].

Отже, в умовах глобалізації та цифровізації архівна інформація стає важливим інструментом для збереження історичної пам'яті, наукових досліджень та правових процесів. Цифрові технології значно спрощують доступ до архівних матеріалів, дозволяють швидко знаходити необхідні документи та обробляти їх на міжнародному рівні. Водночас глобалізація сприяє інтеграції національних архівів у міжнародну систему збереження культурної спадщини, що підвищує важливість архівної інформації для формування глобальної національної ідентичності. Враховуючи значення цифрових архівів, важливо забезпечити їх захист від кібератак та несанкціонованого доступу, що вимагає впровадження ефективних механізмів безпеки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМ І НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

2.1 Організаційна структура, історія та напрями діяльності ДАІФО

ДАІФО є важливим державним органом, що забезпечує збереження, облік та доступ до архівних документів, які мають історичне, культурне та правове значення для регіону. Архівний фонд включає матеріали різних періодів, що охоплюють документи органів влади, установ, організацій та особисті документи громадян. Напрями діяльності ДАІФО включають організацію зберігання архівних документів, науково-технічну обробку та консультування громадян щодо доступу до архівних матеріалів.

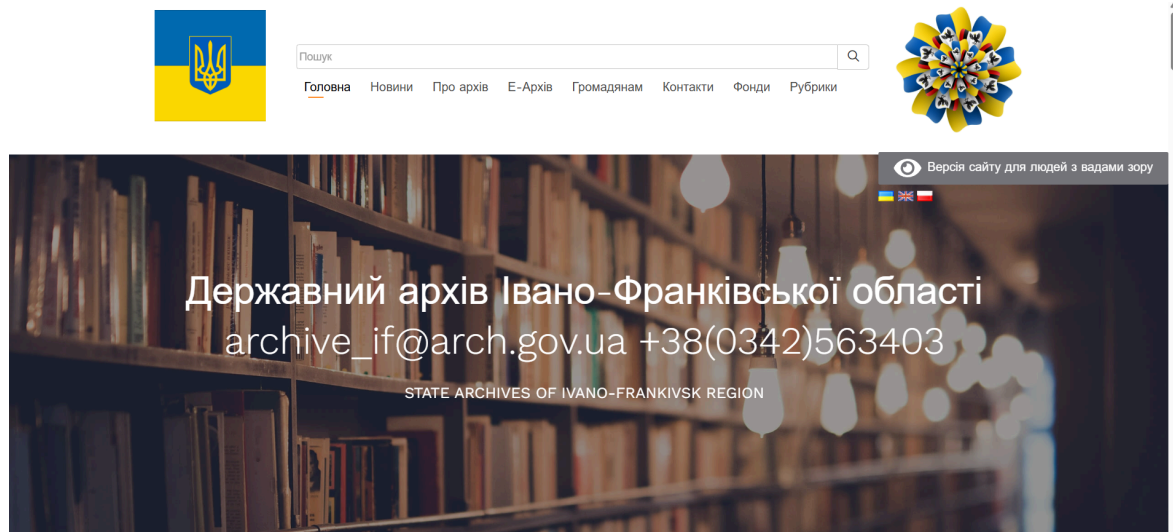

Рисунок 2.1 – Зразок сайту ДАІФО

ДАІФО займає важливе місце в системі архівної справи України, оскільки є частиною Національного архівного фонду країни. Він має виняткову наукову цінність завдяки збереженню документів, які відображають багатогранну історію західноукраїнських земель [18]. Ці території протягом століть належали різним державам, що значно вплинуло на розвиток культурних, соціальних та політичних процесів у регіоні. Архів

зберігає документи, що висвітлюють різні історичні етапи: від періоду перебування земель у складі Речі Посполитої та Австрійської імперії до часу функціонування Західноукраїнської Народної Республіки, Польщі, а також періодів окупації Росією та Німеччиною під час світових воєн. Окрім архівних матеріалів, що стосуються цих історичних періодів, ДАІФО також зберігає документи, які висвітлюють історію Станіславської (пізніше Івано-Франківської) області після приєднання Західної України до Української РСР у 1939 році та її перебування в складі СРСР до 1991 року. Архів активно поповнюється новими документами від установ та організацій незалежної України, що дозволяє зберігати не лише історичні матеріали, а й відображати сучасний етап розвитку регіону та країни загалом [51]. Ці документи є важливим ресурсом для вивчення історії, культури та політичних процесів у західноукраїнському вимірі (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Старе та нове приміщення ДАІФО

Архів був заснований у грудні 1939 року та за цей час неодноразово змінював свою назву:

1. Станіславський обласний історичний архів (1939–1941).
2. Державний архів Станіславської області (1941–1958).
3. Станіславський обласний державний архів (1958–1962).
4. Івано-Франківський обласний державний архів (1962–1980).
5. Державний архів Івано-Франківської області (з 1980 р.).

Протягом свого існування архів підпорядковувався різним установам:

1. Архівному відділу УНКВС Станіславської області (1939–1941).

2. Відділу державних архівів УНКВС Станіславської області (1944–1946).
3. Архівному відділу УМВС Станіславської області (1946–1956).
4. Архівному відділу УВС Станіславського облвиконкому (1956–1960).
5. Архівному відділу виконавчого комітету Станіславської обласної Ради депутатів трудящих (1960–1963).
6. Архівному відділу виконавчого комітету Івано-Франківської обласної Ради депутатів трудящих (1963–1977).
7. Архівному відділу виконавчого комітету Івано-Франківської обласної Ради народних депутатів (1977–1988).
8. Головному архівному управлінню при Раді Міністрів УРСР і виконавчому комітету Івано-Франківської обласної Ради народних депутатів (1988–1991).
9. Головному архівному управлінню при Кабінеті Міністрів України й виконавчому комітету Івано-Франківської обласної Ради народних депутатів (1991–1992).
10. Головному архівному управлінню при Кабінеті Міністрів України та Івано-Франківській обласній державній адміністрації (1992–1993).
11. Головному архівному управлінню при Кабінеті Міністрів України та виконавчому комітету Івано-Франківської обласної Ради народних депутатів (1994).
12. Головному архівному управлінню при Кабінеті Міністрів України та Івано-Франківській облдержадміністрації (1995–1998).
13. Головному архівному управлінню України та Івано-Франківській облдержадміністрації (1998–2000).
14. з 01.04.2000 – Держкомархіву України та Івано-Франківській облдержадміністрації.
15. з 2011 року – Укрдержархіву та Івано-Франківській облдержадміністрації.

До 1939 року на Станіславщині не існувало державного архіву, і документи зберігалися безпосередньо в установах і організаціях. У листопаді 1939 року було створено Архівний відділ УНКВС Станіславської області, який організував обласний архів, що зосереджувався на зборі та обліку документів ліквідованих установ і організацій. Перші архівісти, серед яких Ф. Е. Безуглий, М. Я. Вошиков, О. В. Іванов, М. Д. Руженцева, а також співробітники В. С. Коновалова та І. Л. Гакер, відіграли важливу роль у створенні архіву. Завдяки їхній праці були виявлені і взяті на облік 25 фондів, які стали основою архіву і досі є найціннішими його колекціями. Станом на 01.01.1941 в архіві зберігалось 670 534 одиниць зберігання та 12 478 видань [16].

Війна призупинила діяльність архіву, багато важливих документів не були евакуйовані, і деякі з них загинули або були вивезені за кордон, зокрема до Німеччини, Гданська, Кракова і Львова. Оскільки не вдалося відновити всі втрачені документи, вони не були включені до реєстру національно-культурних пам'яток. Після війни архів відновив свою роботу, а серед архівістів, які брали участь у його відновленні та впорядкуванні документів, були Д. М. Месінг, В. С. Кучна, С. М. Галазика та інші. У 1949 році цей колектив архівістів став першим серед архівів України, який здобув високі досягнення у своїй роботі [34].

У 1960 році був опублікований перший «Путівник по Державному архіву Станіславської області», який ознайомив громадськість з матеріалами, що зберігаються в архіві. Підготовку путівника здійснили архівісти Л. А. Кудрява, Д. М. Месінг, С. А. Шмирьов та Н. Л. Родинка. У 1983 році вийшло друге, доповнене видання [57]. Окрім цього, архівісти підготували численні публікації в пресі, наукових виданнях та дев'ять збірників документів. Збірники «Німецько-фашистські окупанти на Станіславщині та боротьба з ними за вигнання з області (1941–1944)» та «Хронологічний довідник про тимчасову окупацію німецько-фашистськими загарбниками населених пунктів Станіславської області і звільнення їх Радянською Армією

(1941–1944)», хоча і не були опубліковані з невідомих причин, стали важливими джерелами для дослідників. У їхній підготовці брали участь архівісти Д. М. Месінг, Л. А. Підгайчук, Є. Г. Богданова та інші.

Колектив ДАІФО активно співпрацював у підготовці важливих видань, зокрема, тому «Історії міст і сіл Української РСР», присвяченому Івано-Франківській області, а також 5-томного збірника «Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Документи і матеріали». Директор архіву К. П. Мицан був співупорядником цього збірника. Архів також зробив значний внесок у підготовку таких видань, як «Реабілітовані історією» і «Книга Пам'яті України», а його фотографії стали частиною ілюстрованої історії «Прикарпаття: спадщина віків». Крім того, архівні матеріали активно використовуються в виставках та на інших культурних заходах. Протягом свого існування архів забезпечував зберігання, реставрацію і консервацію документів НАФ, а також координував роботу архівних підрозділів в районах і містах області.

До 1940 року архів не мав постійного приміщення і орендував невеликі приміщення у приватних осіб. У 1947 році архів переїхав в будівлю єзуїтського костелу на вул. Грюнвальдській, де перебував до 1998 року. Потім архів перемістився на вул. Сагайдачного, 42а, де було облаштовано нові архівосховища, відповідні всім вимогам для зберігання документів. Наразі архів успішно завершує реконструкцію своїх приміщень, забезпечує комфортні умови для роботи дослідників.

Сьогодні структура адміністрації ДАІФО виглядає наступним чином (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 – Структура адміністрації ДАІФО

Також у архіві задля забезпечення ефективної архівної справи діють наступні відділи:

1. Відділ організаційно-аналітичної та режимно-секретної роботи – займається організацією роботи архіву, забезпеченням режиму секретності, а також проведенням аналітичних досліджень та підготовкою звітів. Відділ також відповідає за виконання інструкцій та нормативних документів з питань режиму секретності.

2. Відділ використання інформації документів – займається наданням доступу до архівних документів, їх аналізом і використанням у наукових та практичних цілях. Готує документацію для запитів користувачів та дослідників.

3. Відділ звернень громадян, діловодного забезпечення та контролю – відповідає за обробку звернень громадян, діловодство та контроль за виконанням документів. Відділ також здійснює загальний контроль за роботою архіву в частині документаційного забезпечення.

4. Відділ забезпечення збереженості документів, обліку та довідкового апарату – здійснює заходи щодо забезпечення збереженості архівних документів, організує їх облік та веде довідковий апарат, що допомагає користувачам знаходити необхідну інформацію.

5. Відділ формування Національного архівного фонду та діловодства – відповідає за формування Національного архівного фонду, що включає зберігання важливих історичних та державних документів, а також за ведення діловодства, пов'язаного з архівними матеріалами.

6. Відділ бухгалтерського обліку – займається фінансовим обліком архіву, веде бухгалтерський облік витрат та доходів установи, забезпечує контроль за виконанням бюджету та фінансовою документацією.

7. Відділ науково-технічного опрацювання документів – займається технічним обробленням документів, зокрема їх систематизацією, індексацією, а також підготовкою документів до подальшого зберігання та використання.

8. Сектор реставрації документів – здійснює реставрацію архівних документів, що потребують відновлення через пошкодження або старіння, забезпечує їх відновлення для подальшого зберігання та використання.

9. Сектор господарського обслуговування – відповідає за забезпечення архіву необхідними матеріальними та технічними засобами, організує господарське обслуговування будівлі та здійснює ремонтно-будівельні роботи.

Основні завдання ДАІФО включають:

1. Реалізація державної політики в сфері архівної справи та діловодства, організація управління архівними справами на рівні області, координація діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій всіх форм власності, зокрема приватні архівні установи, засновані фізичними та юридичними особами приватного права.

2. Внесення архівних документів, що мають місцеве значення, до Національного архівного фонду України, ведення їх обліку та постійного зберігання, а також забезпечення використання інформації, що міститься в цих документах.

3. Проведення науково-методичної роботи в області архівознавства, документознавства та археографії, впровадження досягнень науки, техніки та передового досвіду у практичну діяльність архівних установ.

4. Контроль за діяльністю архівних установ та служб діловодства, забезпечення дотримання законодавства щодо Національного архівного фонду та архівних установ, а також контроль за діяльністю регіональних центрів страхового фонду документації [47].

Державний архів області також має такі основні завдання:

1. Забезпечення постійного зберігання, охорони, реставрації та консервації документів Національного архівного фонду, які надійшли від державних органів, місцевих органів влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, а також від громадських об'єднань, спілок та приватних архівів, що також включає документи особового походження, службові видання, що не надходять до Книжкової палати України, а також документи, що надійшли з-за кордону.

2. Створення страхових копій і копій документів, що зберігаються в архіві області, а також копій унікальних документів, що зберігаються в інших архівах чи організаціях незалежно від форми власності.

3. Ведення обліку, проведення обстежень та аналізу діяльності архівних установ різних форм власності, ведення їх реєстру.

4. Ведення обов'язкового державного обліку профільних документів Національного архівного фонду та контроль за їхньою збереженістю, обліком і використанням.

5. Організація роботи з внесення документів до Національного архівного фонду або їхнє вилучення з нього незалежно від місця зберігання та форми власності.

6. Організація процесу віднесення документів до категорії унікальних та їх страхування.

7. Ведення обліку юридичних та фізичних осіб, що є джерелами формування Національного архівного фонду в межах зони комплектування архіву області.

8. Затвердження списків джерел формування Національного архівного фонду для архівних підрозділів у межах зони комплектування районних адміністрацій та міських рад.

9. Проведення робіт щодо виявлення, обліку, повернення або придбання документів, що знаходяться за кордоном, а також документів іноземного походження, які мають відношення до історії області.

10. Прийом документів Національного архівного фонду на зберігання від юридичних та фізичних осіб на постійне або тимчасове зберігання.

11. Контроль за дотриманням правил торгівлі антикварними речами в частині продажу архівних документів та реалізація державного права на їх придбання, зокрема звернення до суду щодо передачі архівних документів, власники яких невідомі.

12. Перевірка діяльності архівних підрозділів і служб діловодства органів державної влади, місцевого самоврядування та інших організацій на дотримання законодавства про архівні установи через планові та позапланові перевірки, надання методичної допомоги.

13. Здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та надання їм методичної допомоги щодо виконання повноважень, які визначені законодавством.

14. Контроль за складанням і дотриманням номенклатури справ підприємств, установ та організацій, що перебувають у зоні комплектування архіву області.

Отже, ДАІФО виконує важливу роль у збереженні та управлінні документами, що належать до Національного архівного фонду, забезпечує їхнє постійне зберігання, реставрацію та консервацію. Основні напрями

діяльності архіву включають створення страхових копій документів, контроль за їхнім збереженням, а також надання методичної допомоги архівним установам різних форм власності. Архів також займається обліком документів, що мають історичне значення, та контролює їх використання. Важливим завданням є забезпечення взаємодії з іншими архівними установами та здійснення контролю за дотриманням законодавства у сфері архівної справи. Високий рівень організації роботи та постійне вдосконалення методик дозволяють архіву ефективно управляти архівними ресурсами та зберігати історичну спадщину області.

2.2 Форми та напрями використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області

Використання архівної інформації є ключовим напрямом діяльності Державного архіву Івано-Франківської області, оскільки це забезпечує доступ до документів, що мають історичну, юридичну та соціальну значущість. Різноманітні форми використання архівних матеріалів включають наукові дослідження, юридичні потреби, а також інформаційно-довідкові запити, що сприяють збереженню та популяризації історичної спадщини області.

Форми доступу до архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області забезпечують відкритість та зручність для широкого кола користувачів. Основними способами отримання інформації є особисте звернення до читального залу архіву, подання письмових або електронних запитів, а також використання офіційного вебсайту архіву. Користувачі можуть запитувати про копії документів, переглядати наявні описи фондів, а також замовляти архівні довідки та витяги. ДАІФО активно працює над цифровізацією архівних ресурсів. З березня 2024 року розпочато проєкт з оцифрування найдавніших періодичних видань, доступ до яких буде вільним і безкоштовним. Архів надає консультації щодо пошуку та використання архівних документів. Також доступна система обліку публічної

інформації, яка допомагає користувачам знаходити необхідні відомості. В таблиці вказано напрями та характеристика використання архівної інформації (табл. 2.1).

Табл. 2.1

Напрями використання архівної інформації

№	Напрямок використання	Характеристика
1	Історичний	Дослідження минулих подій, персоналій, місцевої історії, періодів розвитку держави
2	Правовий	Підтвердження юридичних фактів (власність, громадянство, стаж тощо)
3	Науково-дослідницький	Збір первинних джерел для написання наукових праць, дисертацій, статей
4	Освітній	Використання архівних матеріалів у викладанні історії, права, культурології
5	Адміністративний	Документальне забезпечення управлінських процесів, підготовка рішень
6	Культурний	Збереження та популяризація національної пам'яті, організація виставок
7	Генеалогічний	Дослідження родоводів, підтвердження спорідненості
8	Журналістський / медіа	Використання фактів, фото й документів у статтях, фільмах, телепроектах

Архів активно впроваджує сучасні інформаційні технології. Завдяки електронним базам даних та оцифрованим документам, користувачі мають змогу дистанційно ознайомлюватися з частиною архівного фонду. На сайті ДАІФО можна знайти тематичні колекції, покажчики та електронні каталоги, які значно полегшують пошук необхідних матеріалів.

Серед основних видів інформаційних послуг, які надає архів, варто виокремити індивідуальні консультації, допомогу у пошуку необхідних документів, складання генеалогічних родоводів, підготовку архівних довідок для юридичних чи соціальних потреб. Також архівісти консультують користувачів щодо правил користування фондами, допомагають орієнтуватися в архівній системі та супроводжують наукову чи пошукову

діяльність, що сприяє більш ефективному використанню архівних ресурсів для громадян, науковців, юристів та дослідників історії.

Архівна інформація є надзвичайно цінним джерелом для науково-дослідницької діяльності. Матеріали, збережені в Державному архіві Івано-Франківської області, використовуються істориками, краєзнавцями, соціологами та іншими дослідниками для написання монографій, наукових статей, дипломних та дисертаційних робіт. Завдяки доступу до оригінальних документів дослідники можуть відтворити події минулого, з'ясувати обставини соціальних, економічних і політичних процесів, а також перевірити автентичність джерел.

Архіви мають важливе юридичне значення, оскільки надають документи, які використовуються для підтвердження правових фактів. ДАІФО допомагає громадянам отримати архівні довідки, необхідні для оформлення спадщини, відновлення документів про трудовий стаж, підтвердження права власності на майно чи землю. Крім того, архіви використовуються у судових справах, при розгляді пенсійних справ, а також у справах, пов'язаних із реабілітацією жертв політичних репресій. Юридичне використання архівної інформації забезпечує дотримання прав громадян і допомагає у відновленні справедливості.

Культурно-просвітницька функція архіву є не менш важливою. ДАІФО активно сприяє популяризації історії Івано-Франківщини за допомогою організації тематичних виставок, публікації документів, участь у культурних заходах та проведення відкритих лекцій для громадськості. Зазначені ініціативи не лише розкривають багатство архівних фондів, але й заохочують людей до вивчення свого минулого, формують історичну пам'ять та зміцнюють національну ідентичність.

Архів також відіграє важливу роль у підтримці діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування. Установа забезпечує централізоване зберігання управлінської документації, що є основою для організації ефективного діловодства. Державний архів Івано-Франківської

області здійснює методичне керівництво архівними підрозділами установ, контролює дотримання вимог щодо збереження документів, їх обліку та опису. Архівні фонди часто використовуються для підтвердження фактів діяльності установ, перевірки рішень, виданих розпоряджень і наказів. Крім того, архів надає послуги з формування та реєстрації документів постійного зберігання, що є важливим для прозорості управлінських процесів. Співпраця архіву з органами влади сприяє упорядкуванню документообігу та зміцненню інституційної пам'яті.

У Державному архіві Івано-Франківської області активно впроваджуються електронні архівні системи, що відповідає сучасним вимогам до збереження та використання інформації. Оцифрування архівних матеріалів дозволяє зменшити фізичне навантаження на документи, що мають історичну цінність, та забезпечити їхнє довготривале збереження. Завдяки цьому користувачі отримують можливість доступу до цифрових копій документів, що значно полегшує пошуковий процес і знижує ризики втрати оригіналів.

Цифровізація архівних фондів ДАІФО охоплює не лише старі документи, а й матеріали сучасного діловодства, що передаються на постійне зберігання. Архів створює електронні каталоги, які дозволяють швидко орієнтуватися у великому обсязі інформації. Важливою складовою цього процесу є створення резервних електронних копій документів, що захищає їх від пошкодження внаслідок природних або технічних факторів.

Так, Фонд 631 Державного архіву Івано-Франківської області є цінним джерелом для дослідження генеалогії, історії населених пунктів та демографічної ситуації краю. У межах цього фонду зібрано метричні книги, що охоплюють акти цивільного стану, зокрема записи про народження, шлюби та смерті. Описи з 1 по 15 дозволяють структуровано охопити значний обсяг інформації, яка має важливе значення для науковців, краєзнавців і звичайних користувачів, які шукають відомості про свої родини або історію рідного краю.

Фонд Р-2521 містить велику кількість справ, що охоплюють широкий діапазон документів, поділених на окремі блоки (справи 1–844). Вони можуть стосуватись адміністративної, соціальної, правової або іншої діяльності різних органів та установ. Цей масив документів становить інтерес для дослідників, що вивчають структуру місцевого самоврядування, суспільно-політичні процеси або правову історію Івано-Франківської області.

Особливу увагу в роботі архіву приділено процесу цифровізації документів та створенню електронних баз даних, які дають можливість користувачам зручно здійснювати пошук інформації онлайн. На сайті архіву регулярно оновлюються описи фондів, а також публікується перелік оцифрованих документів, що забезпечує доступ до історичних матеріалів без потреби особистого візиту, що значно розширює коло потенційних користувачів архівної інформації та сприяє популяризації історичної спадщини регіону.

Інтеграція архівної інформації з іншими електронними ресурсами – ще один пріоритетний напрям у роботі архіву. ДАІФО співпрацює з національними інформаційними платформами, що дозволяє зробити доступ до інформації відкритішим для дослідників, правозахисників і громадськості. Поєднання традиційних архівних практик із цифровими технологіями сприяє популяризації історичної спадщини та забезпечує ефективну інформаційну взаємодію з іншими установами.

Оцифрування архівних матеріалів у Державному архіві Івано-Франківської області також має низку технологічних проблем. Серед основних проблем – технічна складність відновлення та сканування старих, зношених документів, які часто перебувають у незадовільному фізичному стані. Також недостатнє фінансування та обмежені кадрові ресурси уповільнюють процес переходу до повноцінного електронного архіву. Крім того, потребують вдосконалення програмне забезпечення й технічне обладнання, що використовуються для обробки цифрового контенту.

Попри ці труднощі, перспективи розвитку архівної діяльності в регіоні залишаються позитивними. ДАІФО має потенціал стати важливим центром історико-культурної пам'яті завдяки розширенню цифрових сервісів, активній співпраці з науковими установами та залученню грантового фінансування. Важливим напрямом є створення інтерактивних онлайн-ресурсів, які зроблять доступ до архівної інформації ще зручнішим для користувачів у різних куточках України та за її межами.

Можна підсумувати, що форми та напрями використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області свідчать про її багатофункціональність та важливість у різних сферах суспільного життя. Архів забезпечує доступ до документів як безпосередньо у читальному залі, так і через онлайнві платформи, що робить інформацію доступною ширшому колу користувачів. Надання консультацій, довідок, допомоги в пошуку документів дозволяє ефективно задовольняти інформаційні запити громадян, науковців та установ. Матеріали архіву активно використовуються у науково-дослідницькій діяльності для підтвердження правових фактів, а також у культурно-просвітницьких ініціативах. Завдяки цифровізації та технічній модернізації архів адаптується до сучасних потреб та зберігає культурну спадщину регіону. Таким чином, архів є не лише сховищем документів, але й активним учасником інформаційного, освітнього та правового процесу.

2.3 Пропозиції щодо вдосконалення стратегії використання архівної інформації у ДАІФО

Вдосконалення стратегії використання архівної інформації в Державному архіві Івано-Франківської області є важливим кроком для забезпечення більш ефективного доступу до цінних документів та їхнього збереження. Оскільки архівна інформація є ключовим ресурсом для науковців, юридичних установ та громадян, необхідно розробити нові

підходи для полегшення доступу, модернізації технологічних процесів та інтеграції з іншими інформаційними системами, що дозволить покращити взаємодію з користувачами та підвищити ефективність використання архівних матеріалів.

Аналіз поточної стратегії використання архівної інформації в Державному архіві Івано-Франківської області демонструє, що архіви в основному використовуються для наукових, правових та культурних потреб. Відповідно до поточної стратегії, основні методи доступу до архівних документів включають фізичний доступ користувачів до фондів, а також надання архівних довідок та консультацій. Для науковців, істориків та інших зацікавлених осіб організовуються спеціальні запити, що дозволяють отримувати необхідну інформацію. В останні роки Державний архів активно працює над цифровізацією архівних матеріалів, що дозволяє зменшити час пошуку та покращити доступність документів для громадськості.

Проте існуючі методи доступу мають певні обмеження. Перш за все, це стосується фізичного доступу до архівів, оскільки деякі документи є доступними лише в архівному приміщенні, що може бути незручним для користувачів з інших регіонів. Крім того, не всі архівні матеріали були оцифровані, що обмежує доступ до документів, які можна використовувати лише в традиційному паперовому форматі та створює певні труднощі, особливо для дослідників, які потребують швидкого доступу до великої кількості матеріалів.

Оцінюючи проблеми, що виникають при використанні архівної інформації, можна зазначити кілька важливих факторів. По-перше, обмежений доступ до архівів, особливо в умовах війни або через обмеження в приміщеннях, знижує ефективність роботи з архівами. По-друге, незважаючи на зусилля щодо цифровізації, технологічні труднощі досі є актуальною проблемою. Невелика кількість оцифрованих документів та необхідність забезпечення якісної цифрової реставрації старих матеріалів створює додаткові бар'єри для користувачів, які хочуть працювати з

архівними фондами. Крім того, система електронного доступу до архівів потребує вдосконалення для забезпечення більш зручного та швидкого пошуку інформації.

Запровадження нових технологій у Державному архіві Івано-Франківської області може значно покращити ефективність використання архівної інформації та зберігання документів. Одним із важливих кроків у цьому напрямі є впровадження електронних архівних систем, які дозволяють забезпечити централізоване зберігання архівних матеріалів у цифровому форматі. Такі системи мають забезпечити автоматичне оброблення документів, ведення електронного обліку та управління доступом до архівних матеріалів. Важливою перевагою таких систем є можливість швидкого пошуку, сортування та відбору документів, що значно полегшує роботу користувачів і знижує навантаження на архіваріусів.

Оцифровка документів є наступним важливим етапом у модернізації архівної роботи, що дозволить зберегти унікальні та старовинні матеріали, які можуть бути пошкоджені в процесі фізичного користування. Крім того, оцифровані документи можуть бути легко відновлені в разі їх пошкодження або втрати. Процес оцифрування має включати високоякісне сканування та ретельну обробку збережених даних, що забезпечить довговічність документів і їх доступність для широкої аудиторії та дозволить значно зменшити необхідність у фізичному доступі до архівів.

Створення онлайн-платформ для зручного пошуку та доступу до архівів стане важливим інструментом для покращення доступності архівної інформації. Подібна платформа може включати бази даних із детальними описами документів, можливістю пошуку за різними критеріями, а також інтерактивні інтерфейси для користувачів. Онлайн-платформа дозволить не лише забезпечити зручний доступ до архівів для науковців і дослідників, а й для більш широкої аудиторії, що цікавиться історією та культурою регіону, що, у свою чергу, сприятиме популяризації архівних фондів та підвищить

рівень їх використання в освітніх, наукових та культурних цілях. Приклад інтерфейсу онлайн-платформи подано у Дод. Б.

Взаємодія архівної інформації з національними та міжнародними базами даних є важливим кроком до підвищення ефективності обміну архівними матеріалами та забезпечення доступу до широкої палітри інформації. Впровадження стратегії взаємодії дозволить не лише зберігати національні архіви, але й забезпечити їх взаємодію з міжнародними архівними установами, що сприятиме обміну даними на глобальному рівні, що створить умови для більш швидкого доступу до документів, пов'язаних з міжнародною історією, культурною спадщиною та науковими дослідженнями. Інтеграція з міжнародними базами даних може також посприяти збереженню культурної спадщини, що має міжнародну значимість.

Покращення зв'язку між архівами та іншими органами є необхідним для створення єдиного інформаційного простору, в якому буде забезпечено ефективний обмін даними між різними державними і приватними установами. Важливо, щоб архіви активно співпрацювали з органами місцевого самоврядування, судами, правоохоронними органами, науковими установами, а також з державними бібліотеками та музеями. Завдяки такій інтеграції архіви зможуть швидко отримувати необхідні документи, що сприятиме підвищенню якості та оперативності в обробці запитів.

Взаємодія архівної інформації з іншими системами має на меті забезпечення більш ефективного обміну даними через створення відкритих стандартів та міжсистемної сумісності, що дозволить архівам, а також державним установам, легко обмінюватися даними в режимі реального часу, що є вкрай важливим для оперативних запитів, наприклад, судових справ, документів, що підтверджують правовий статус чи історичні факти, або інших матеріалів, необхідних для забезпечення належного рівня державного управління. Спільна робота архівів з іншими органами підвищить прозорість процесів і зробить систему доступу до інформації більш гнучкою, швидкою та надійною.

Вдосконалення внутрішньої організаційної структури Державного архіву Івано-Франківської області є важливим кроком до забезпечення швидкого та ефективного доступу до архівних матеріалів. Для цього доцільно переглянути існуючу структуру підрозділів, оптимізувати кількість рівнів управління та покращити взаємодію між відділами, що дозволить зменшити час, необхідний для обробки запитів, і підвищити ефективність роботи архівістів. Крім того, важливо впровадити більш чітку систему документообігу та автоматизовані робочі процеси, що дозволить зменшити адміністративне навантаження на працівників архіву та забезпечити швидке виконання запитів.

Одним із напрямків оптимізації є впровадження сучасних технологій управління документами, що дозволить створити централізовану електронну базу даних з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом для внутрішнього користування, що дозволить архівістам швидше знаходити необхідні матеріали, зменшити кількість фізичних архівних справ, а також полегшити обробку великих обсягів даних. Внутрішні процеси мають бути максимально автоматизованими, що дозволить заощадити час на рутинних операціях, наприклад, на реєстрації документів, їх класифікації та збереженні.

Збільшення кількості консультацій та допомоги користувачам є важливим напрямом для покращення обслуговування відвідувачів архіву. Для цього можна організувати додаткові консультаційні пункти або гарячі лінії, що дозволить користувачам отримати допомогу у вирішенні питань щодо пошуку матеріалів, правил користування архівами та наявності специфічної інформації. Також варто впровадити тренінги та майстер-класи для тих, хто вперше звертається до архіву, а також для науковців та дослідників, що допоможе їм більш ефективно працювати з архівними матеріалами. Активна комунікація з користувачами сприятиме підвищенню рівня їх задоволення від послуг архіву та заохочуватиме до подальшого використання архівних ресурсів. Зокрема, ми створили інфографіку, що має на меті детально пояснити процес роботи з оцифрованими документами (див. Додаток В).

Розширення спектру послуг є важливим етапом для покращення доступу до архівних матеріалів та задоволення потреб різних категорій користувачів. Для цього можна ввести додаткові консультаційні послуги, зокрема, спеціалізовані консультації для дослідників, істориків, студентів та інших зацікавлених осіб. Такі послуги можуть включати допомогу в пошуку конкретних документів, їхньому аналізі та наданні копій архівних матеріалів. Запровадження інтуїтивно зрозумілих інтерфейсів для онлайн-пошуку та створення спеціалізованих запитів також сприятиме зручності для користувачів та допоможе зменшити час на пошук необхідних даних.

Введення нових методів популяризації архівних матеріалів через культурно-просвітницькі заходи є важливою складовою в підвищенні обізнаності громадськості про значення архівної спадщини. Організація виставок, лекцій, тематичних екскурсій, а також проведення семінарів та тренінгів дозволить залучити нових користувачів та зацікавити широку аудиторію архівними матеріалами. Під час таких заходів можна демонструвати унікальні документи, що відображають історичну, культурну та соціальну спадщину регіону, а також розповідати про методи роботи архіву та важливість збереження історичних пам'яток.

Також важливо розробити стратегію популяризації архівних матеріалів через онлайн-платформи, наприклад, соціальні мережі та офіційний вебсайт архіву. Публікація цікавих фактів, документів та історій на платформах соціальних медіа може значно підвищити зацікавленість громадськості в архівних ресурсах. Підвищення доступності архівних матеріалів через інтернет допоможе залучити нову аудиторію, зокрема тих, хто не має можливості відвідувати архіви особисто. Таким чином, розвиток інформаційних послуг архіву буде сприяти не тільки збереженню культурної спадщини, але й її популяризації серед різних соціальних груп.

Пропозиції щодо проведення навчальних програм для архівістів з новітніх технологій полягають у організації регулярних тренінгів та курсів, що зосереджуються на використанні сучасних цифрових інструментів для

обробки та збереження документів. Враховуючи важливість оцифровки архівних матеріалів та роботи з електронними архівами, важливо навчити архівістів користуватись новими програмами для оцифрування, системами зберігання та управління даними, а також методами захисту архівних документів від несанкціонованого доступу, що допоможе їм не лише ефективно виконувати свої обов'язки, а й оптимізувати роботу архівів у сучасному інформаційному середовищі.

Розробка програм підвищення кваліфікації для архівістів дозволить полегшити їх адаптацію до нових архівних стандартів, що постійно змінюються. Такі програми повинні включати вивчення актуальних міжнародних стандартів з архівної справи, як-от стандарти збереження та обробки цифрових даних, а також методи інтеграції архівів з іншими інформаційними системами. Постійне вдосконалення навичок архівістів також включатиме вивчення правових аспектів архівної справи, зокрема нормативно-правових актів та рекомендацій щодо роботи з архівами в умовах швидких технологічних змін.

Впровадження програм з підвищення кваліфікації для архівістів також повинно включати стажування та обмін досвідом з іншими архівними установами, зокрема міжнародними, що дозволить співробітникам архіву ознайомитися з новітніми методами роботи та найкращими практиками збереження і доступу до архівних документів. У рамках таких програм можна організувати конференції, семінари та майстер-класи, що сприятимуть розвитку професіоналізму та ефективному використанню новітніх технологій у роботі з документами.

Таким чином, вдосконалення стратегії використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області потребує впровадження сучасних електронних архівних систем, які значно полегшать доступ і пошук документів. Розширення онлайн-платформ для зручного доступу до архівів дозволить забезпечити більш широкий доступ для науковців та громадян, що сприятиме популяризації архівних матеріалів.

Оцифрування документів і створення інтерактивних баз даних допоможе зберегти культурну спадщину та зробити її доступною для майбутніх поколінь. Крім того, покращення консультаційних послуг дозволить ефективно задовольняти запити користувачів та підвищити якість обслуговування. Застосування цих підходів сприятиме більш ефективному використанню архівних ресурсів у наукових, освітніх та культурних сферах.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження теми «Форми і напрями використання архівної інформації» вдалось сформулювати наступні висновки:

1. З'ясовано, що архівна інформація відіграє ключову роль у сучасному суспільстві, адже вона забезпечує збереження історичної пам'яті та підтверджує події, факти й процеси, які формують як національну, так і міжнародну ідентичність. Архівна інформація слугує надійною базою для наукових досліджень, юридичних перевірок і соціальних трансформацій, а також постачає достовірну інформацію для ухвалення рішень. У цифрову епоху архіви набувають нових функцій, стають доступнішими завдяки електронному формату, що значно полегшує пошук і аналіз даних. Водночас архіви відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини, сприяють розвитку освіти та культури. У нинішніх реаліях архівна інформація набуває нового змісту, стає цінним ресурсом також для бізнесу, комунікацій і маркетингу.

2. Проаналізовано, що форми використання архівної інформації, відіграють важливу роль у розвитку наукової, освітньої та культурної діяльності. Однією з основних форм є публікація документів через друковані видання, що дозволяє широкій аудиторії ознайомитись з архівними матеріалами. Електронні публікації, зокрема бази даних і онлайн-ресурси, надають доступ до архівної інформації більшій кількості користувачів, зокрема дослідників та громадян. Крім того, архіви активно використовують плівкові носії для публікацій, що дозволяє зберігати важливі матеріали для майбутніх поколінь. Важливим елементом є також організація тематичних виставок та презентацій, що сприяють популяризації архівних фондів.

3. Визначено, що в умовах глобалізації та цифровізації архівна інформація набуває ключового значення як інструмент збереження історичної пам'яті, підтримки наукових досліджень та правових процесів. Цифрові технології значно полегшують доступ до архівних матеріалів, дозволяючи швидко

знаходити необхідні документи та ефективно обробляти їх на міжнародному рівні. Глобалізація стимулює інтеграцію національних архівів у міжнародну систему збереження культурної спадщини, що підвищує значення архівної інформації для формування глобальної національної ідентичності. Враховуючи важливість цифрових архівів, необхідно впроваджувати ефективні заходи безпеки для їх захисту від кібератак і несанкціонованого доступу. Таким чином, архівні ресурси стають не лише інструментами збереження історії, а й важливим елементом правового забезпечення та публічного контролю на міжнародній арені.

4. Охарактеризовано, що Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО) відіграє ключову роль у збереженні та управлінні документами Національного архівного фонду, забезпечує їх довгострокове зберігання, реставрацію та консервацію. Серед основних напрямів роботи архіву – створення страхових копій документів, контроль за їхнім збереженням, а також надання методичної підтримки архівним установам різних форм власності. Архів також займається обліком документів, що мають історичну цінність, та здійснює контроль за їх використанням. Однією з важливих функцій є координація з іншими архівними організаціями та забезпечення дотримання архівного законодавства. Завдяки високому рівню організації та постійному вдосконаленню методик архів ефективно керує архівними ресурсами та зберігає історичну спадщину регіону.

5. Окреслено, що форми та напрями використання архівної інформації у Державному архіві Івано-Франківської області демонструють її багатофункціональність та значущість у різних сферах суспільного життя. Архів забезпечує доступ до документів не лише в читальному залі, але й через онлайн-платформи, що дозволяє зробити інформацію доступною для більшої кількості користувачів. Надання консультацій, довідок і допомоги в пошуку документів є важливим інструментом для задоволення інформаційних потреб громадян, науковців та установ.

Архівні матеріали активно використовуються в науково-дослідницькій діяльності для підтвердження правових фактів і в культурно-просвітницьких ініціативах. Завдяки цифровізації та технічній модернізації архів адаптується до сучасних вимог та зберігає культурну спадщину регіону. Отже, архів є не тільки місцем збереження документів, а й важливим учасником освітнього, інформаційного та правового процесу.

6. Висвітлено, що для покращення стратегії використання архівної інформації в Державному архіві Івано-Франківської області необхідно впровадити сучасні електронні системи архівування, що спростять доступ і пошук документів. Розширення онлайн-платформ дозволить забезпечити зручний доступ до архівів для широкої аудиторії, зокрема науковців і громадян, що сприятиме популяризації архівних матеріалів. Оцифрування документів та створення інтерактивних баз даних допоможе зберегти культурну спадщину і зробити її доступною для наступних поколінь. Покращення консультаційних послуг дозволить ефективніше обслуговувати користувачів і задовольняти їхні запити.

Перспективи подальших досліджень теми використання архівної інформації полягають у розробці нових методів цифровізації документів та інтеграції архівів у міжнародні інформаційні системи. Також важливо дослідити вплив сучасних технологій на покращення доступу до архівних ресурсів для аудиторії, зокрема через мобільні платформи та інтерактивні інтерфейси. Залишається актуальним вивчення ефективних підходів до збереження документів у цифровому форматі з метою гарантування їхньої довговічності та захисту від загроз кібербезпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко А. Сучасні вимоги до оформлення експозиції науково-технічної документації при проведенні архівних заходів. *VI Луньовські читання. Сучасна музейна експозиція: вимоги часу та нові можливості*: матеріали наук.-практ. семінару. Харків, 2016. С. 8–16.
2. Андрущенко О., Тупчієнко М. Основні напрями і форми використання архівної інформації. *Наука – виробництву*. 2014. С. 768–771. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/c7c1ed96-0350-405a-9003-f79a2c537be9/content#page=386> (дата звернення 22.04.2025).
3. Архівістика: Термінологічний словник / ГАУ при КМ України УД НДІАСД; (Автори-упоряд.: К. Є. Новохатський та ін.). Київ : ДЦДЗ НАФ, 1998. 103 с.
4. Бездрабко В. Архівна культура в умовах війни. *Інформація і соціум*. 2022. С. 31–32. URL: <https://jias.donnu.edu.ua/article/view/14545> (дата звернення 12.03.2025).
5. Берковський В. Сутність та основні завдання політики держави в архівній сфері. *Архіви України*. 2012. Вип. 5. С. 5–16. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe (дата звернення 03.03.2025).
6. Бреус Н. Використання історичних джерел на заняттях історії як засіб формування історичних компетентностей. *Система наступності у розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів*. 2022. С. 4-7.
7. Відбулось щомісячне засідання експертно-перевірної комісії Державного архіву Івано-Франківської області. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/vidbulos-shhomisyachne-zasidannya-ekspertno-perevirno>

[yi-komisiyi-derzhavnogo-arhivu-ivano-frankivskoyi-oblasti-10/](#) (дата звернення 12.12.2024).

8. Галузевий архів Інституту національної пам'яті. URL: <https://hdauinp.org.ua/ua/> (дата звернення 03.04.2025).

9. Географічний покажчик до ф. 631, оп. 1-15. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZeHJcnWyJNCU7fUzaizH-UZ9kA9t8hpr/view?usp=sharing> (дата звернення 10.04.2025).

10. Дідур І., Ковальська Л. Потреби користувачів архіву та новітні форми використання архівної інформації. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. Вип. 10. С. 131–136.

11. Довжук І. Організація архівних документів та використання ретроспективної інформації. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2019. № 6/2. С. 44–55.

12. Довжук І., Гриценко А. Використання архівних ресурсів НАФ України. *Історичні записки: збірник наукових праць*. 2009. Вип. 21. С. 65–69.

13. ДСТУ 2732:2023. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0121774-23#Text> (дата звернення 23.03.2025).

14. Дубровіна Л. А., Киридон А. М., Матяш І. Б. Інституції пам'яті: архіви, бібліотеки, музеї та культурно-історичні заповідники. Енциклопедія історії України: Кн. 2, редколегія. В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Видавництво «Наукова думка», 2019. 842 с.

15. Дудяк І. Роль архівів у збереженні національної пам'яті. *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері*. 2024. С. 58–60. URL: <https://jitas.donnu.edu.ua/article/view/15320> (дата звернення 14.04.2025).

16. Е-архів. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/e-arhiv/>. (дата звернення 20.04.2025).

17. Жукова О. Бізнес-архіви та їх роль у дослідженні історії підприємництва: зарубіжний досвід. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2015. Вип. 22-23. С. 15-25.

18. Звіти. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/zvity/>. (дата звернення 21.03.2025).
19. Інформуємо громадськість. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/informuyemo-gromadskist/>. (дата звернення 02.03.2025).
20. Історична довідка. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/istorychna-dovidka/>. (дата звернення 28.04.2025).
21. Калакура Я. Є. Архівознавство. Київ, 1998. 316 с.
22. Каменева С. А. Українська науково-практична конференція «Виставкова діяльність архівних установ Київщини: досвід та перспективи» (22 квітня 2016 р., м. Бориспіль). *Архіви України*. 2016. С. 181–186.
23. Каталог метричних книг. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/e-arhiv/>. (дата звернення 11.03.2025).
24. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>. (дата звернення 06.03.2025).
25. Кригіна О. Архівні установи як інформаційні центри. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2017. Ч. IV. С. 291.
26. Кригіна О. Виставкова діяльність архівів як засіб популяризації культурної спадщини. *Феномен культури постглобалізму*. 2020. Ч. I. С. 133–136.
27. Кригіна О. Публікаційна діяльність архівних установ України. *Феномен бібліотек у сучасному світі* : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 30 вересня 2020 р. : у 3 ч. / упоряд. С. Янковський. Маріуполь : МДУ, 2020. Ч. I. С. 20–22.
28. Кулешов С. Г. Новий погляд на структуру документознавства. *Вісн. Кн. палати*. 2003. № 10. С. 24–27.

29. Лаба О. Електронне діловодство: проблеми та перспективи розвитку. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2011. Т. 19, кн. 2. С. 53–56.
30. Левченко А. Інформація в архівній справі. *Katedra Universum* : електрон. зб. наук.-попул. пр. з історії, археології, інформ., архівної та музейної справи. 2023. Вип. 5. С. 26–29.
31. Левчук О. Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації. *Науково-практичний журнал «Архіви України»*. 2020. Вип. 4.325. С. 52–70. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/download/88/51> (дата звернення 15.03.2025).
32. Левчук О. Соціалізація архівів у контексті основних тенденцій розвитку сучасного інформаційного простору. *Архіви України*. 2021. Вип. 4. 329.С.25–47.URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/download/132/96>. (дата звернення 12.03.2025).
33. Лисенко Л. В. Наукові категорії «колекція», «зібрання», «бібліотека» як об'єкт вивчення, опису та реєстрації: до проблеми класифікації понять. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2003. Вип. 8. С. 216–224.
34. Матяш І. Збереження архівів – збереження пам'яті. *Радіо Свобода*. 4 травня 2010. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2032415.html>. (дата звернення 17.04.2025).
35. Меньківська Н. С. Інформаційна діяльність державних архівів: сутність та визначення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 3. С. 55.
36. Молоткіна В. Історичні документи як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. Вип. 16. С. 107–129.

37. Мусій С. С. Робота з історичними джерелами як засіб формування критичного мислення учнів. 2010. 35 с.
38. Онищенко О. Наукові архівні комплекси: тенденції і проблеми розвитку. *Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг»*. 2022. URL: <http://conference.nbuu.gov.ua/report/view/id/1504>. (дата звернення 29.03.2025).
39. Онищенко О. С., Горвий В. М., Попик В. І. та ін. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : монографія. Київ : НБУВ, 2013. 230 с.
40. Ошурков В., Логунова О. Про необхідність використання ретроспективної інформації в системах інтелектуальної підтримки прийняття рішень в умовах металургійних виробництв. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта*. 2016. С. 166.
41. Палієнко М. Вплив соціальних мереж на трансформацію образу архівів у соціокультурному та інформаційному просторі. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання : монографія / відп. ред. Тюрменко І. І. Київ : НАУ, 2021. С. 127–138.
42. Перехрест Г. Електронні інформаційні ресурси українського сегмента інтернету. *Сучасний інформаційний простір*. 2007. № 3 (37). С. 28.
43. Петрович В. Діяльність державних архівів щодо організації користування інформаційними ресурсами Національного архівного фонду України (на прикладі Державного архіву Волинської області). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки*. 2015. Вип. 7. С. 151–156.
44. Петрович В. Організація доступу до документів Національного архівного фонду України. *Наукові записки*. 2012. Вип. 19. С. 349–356.
45. Половинчак Ю. Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності. Київ, 2017. 372 с.

46. Положення про Державний архів Івано-Франківської області (нова редакція): затверджено розпорядженням облдержадміністрації № 594 від 08.10.2018. URL: <https://www.if.gov.ua/storage/app/sites/24/uploaded-files/polozhennya-pro-derzhavnyj-arxiv-oblasti-2021.pdf>. (дата звернення 23.02.2025).
47. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів : Постанова Кабінету Міністрів України від 07 травня 1998 р. № 639 (Редакція від 24 трав. 2011 р.). *Офіційний вісник України*. 1998. № 19. С. 29.
48. Про затвердження Порядку підготовки документальних публікацій: Наказ Міністерства юстиції України № 2805/5 від 28 серпня 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0991-18#Text>. (дата звернення 11.03.2025).
49. Про інформацію: Закон України № 2657-ХІІ від 02.10.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>. (дата звернення 12.03.2025).
50. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України № 3814-ХІІ від 24 грудня 1993 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення 19.03.2025).
51. Про Національну програму інформатизації: Закон України № 2807-ІХ від 01.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n191>. (дата звернення 09.02.2025).
52. Скорейко Н. Ознаки документів як джерел доказів у адміністративному судочинстві. *Наука і правоохорона*. 2014. Вип. 4. С. 95–99.
53. Структура та напрямки діяльності. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/struktura-ta-napryamky/>. (дата звернення 20.04.2025).
54. Твердохліб О. Інформаційний державно-управлінський ресурс: Сутність та класифікація. *Управління сучасним містом*. 2007. №1-12. С. 1–8.
55. Фонд № Р-2521 ОПИС № 1 справ постійного зберігання за 1940-1943рік. URL:

<https://drive.google.com/file/d/13FKoG2lk2UFFYIvAPuMYM6ZfklzlkRxw/view>.

(дата звернення 07.04.2025).

56. Фотовиставка. Державний архів Івано-Франківської області. URL: <https://if.archives.gov.ua/category/photo-vystavka/>. (дата звернення 19.04.2025).

57. Хащина Х. Архівні ресурси органів державної влади в інформаційному суспільстві: термінологічний та типологічний аналіз. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2011. Вип. 33. С. 133–143.

58. Чиркова М. Участь архівів у державній політиці пам'яті. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія: Управління. 2011. Вип. 4. С. 360–368.

59. Шестопалова О. В. Імідж сучасного бібліотекаря як базовий елемент бібліотечного маркетингу. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи»* (11–13 жовтня 2016 р., м. Київ). URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/442>. (дата звернення 30.03.2025).

60. Jones G., Wadhvani D. R. *Entrepreneurship and Business History: Renewing the Research Agenda*. 2006. P. 2.

ДОДАТОК А

Перелік послуг, які надає ДАІФО

1. Зберігання та облік документів
2. Надання архівних довідок та копій
3. Науково-методична діяльність
4. Контроль та перевірки
5. Платні послуги
6. Публікаційна та інформаційна діяльність
7. Міжнародна співпраця

ДОДАТОК Б

Рис. Б1 – Інтерфейс платформи для пошуку архівної інформації
(власна розробка)

ДОДАТОК В

Рис. В1 – Інфографіка щодо правил користування оцифрованими документами архіву (власна розробка)

